

СМЕДЕРЕВСКИ ЖИКА ЛАЗИЊ

Смедеревски магазин • Март 2008. • Година II • Број 6

8. Март!

• Цена 68 динара!

9 771820 933007

Како завоleti Смедерево
ДУНАВОМ ОД ХАДА ДО РАЈА

Живорад Жика Лазић: НОВАЦ

Смедеревски бедкер

Жике Ранисављевића: БОР

Енрико Минато, уметник аполид
ЖИВИМ ДА БИХ УПОЗНАВАО

СМЕДЕРЕВСКО КЊИГОХРАНИЛИШТЕ

Необичан живот обичних људи
ЗЛАТКОВА ФЛОТА
НЕПОТОПИВА

NEWPRESS

Š t a m p a r i j a

NEWPRESS d.o.o. • Lukijana Mušickog 131, 11300 Smederevo • Tel. +381 26 642 910 • Fax +381 26 642 911
e-mail: info@newpress.co.rs • www.newpress.co.rs

Preciznost je naša briga!

Издавач:

NEWPRESS d.o.o.

Л. Мушичког 131,
11300 Смедерево
e-mail: info@newpress.co.rs
телефон: 026/642-910
факс: 026/642-911
www.newpress.co.rs

Генерални директор:

Аца Симић

Главни и одговорни уредник:

Саша Николић

Координатор:

Славољуб Гавриловић

Редакција:

Извршни уредници:

Јовица Тишма

Менаџер продаје и маркетинг:

Александар Манић

Графички уредник:

Горан Филиповић

Чланови колегијума:

Данијела Срејић

Слободан Срдич

Лектура и коректура:

Снежана Гавриловић

Сарадници:

Снежана Цветковић

Слободанка Радосављевић

Жика Лазић

Дејан Радовановић

Миодраг Д. Степановић

Драган Павловић

В. Алексић

Фотографија:

Љубомир Д. Златановић

Горан Крстић

Стручни консултант:

Горан Ђорђевић

Припрема и штампа:

NEWPRESS d.o.o. Смедерево

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
32+659(497.11)

СМЕДЕРЕВСКИ магазин / главни и
одговорни уредник Саша Николић. –
2008, бр. 1 – Смедерево (Л. Мушичког
131) : Newpress, 2008 – (Смедерево :
Newpress). – 30 cm Месечно
ISSN 1820-9335 = Смедеревски магазин
COBISS.SR-ID 151622156

Поштовани читаоче!

Памти: 20. март 2009. године 12 часова и 44 минута! Тада нам стиге пролеће!

Значајно је то јер се март управо по пролећу препознаје, оно му дође као лична карта, или крштеница...

Када кажете: Пролеће! – на шта помислите? На Љубав! Када помислите на Љубав – помислите: Жена! Уз – Жена пристаје – Цвеће! Стари би кавалјери рекли: Цвеће цвећу! Уз Цвеће, с леве стране, ближе срцу, стаје – Браќ! Потом је след логичан: Мајка – Дете – Радост – Пролеће... Пролеће живота...! Леп почетак, пун оправдане наде, слатког лако ћемо заједно, великих жеља и малих радости... Пролеће...!

Одавно су ме у школи научили да пролеће стиге 21. марта. То је било у оно време када сам фудбал на мале голиће играо на улици, јер су аутомобили права реткост, па је и пролеће могло да стигне на тенане, а препознавало се на излетима, по висибабима и љубичицама у Пионирском парку. Сада се брзо живи, па и оно стиге дан раније, а научници најављују да ће бити и два. Израчунали на универзитету Беркли у Калифорнији! Већа их је, изгледа ми, паника ухватила због тога што су то израчунали људи а не компјутери, јер промену почетка годишњих доба није предвидео ни један компјутерски модел промене климе. Као да су се, кажу, Земља и Сунце посвађали. Они им криви! А неће да признају да је човек поцепао атмосферу, направио озонске рупе, посекао шуме, погазио висибаве и љубичице, испрљао реке и на злу крв посвађао природу...

Него, хајдемо мало о нечем лепом, док га још има.

У марту је, пре пролећа, Осми март! Међународни дан жена настао као симбол борбе за економску, политичку и социјалну равноправност жена и мушкараца. Иницијативу је, на међународној конференцији социјалистичких жена 1910. године у народној кући у Копенхагену, дала немачка феминисткиња и чланица социјалистичке странке Клара Цеткин. Прво обележавање Дана жена је било 1911. године у Аустрији, Немачкој, Шварцарској и Данској, а као међународни Дан жена прихваћен је 1917. године.

У марту су и Младенци, трећег пролећног дана их славимо! Црква ће на тај дан чинити помен на четрдесет младенаца, што ће рећи – младића, мученика Севастиских који су 320. године пострадали за Христову веру. Народ је празник посветио младим супружницима који су до тада ступили у брак. Тога дана ће они примати госте који им доносе дарове и на тај начин помажу кућење. Младе домаћице ће им узвратити младенчићима које ће саме спремити овако: просејаће на дасци килограм брашна па у њему направити удубљење у које ће ставити две кесице сувог квасца, кафену кашичицу шећера и исто толико соли. То ће руком лепо измешати, па опет направити удубљење и у њега сипати пет кашика зејтина и пола литре млаке воде. Онда ће замесити глатко тесто, покрити га чистом крпом и на собној температури оставити да се одмара пола сата. После ће развући прст дебелу кору из које ће чашом извадити четрдесет младенчића. Онда ће их наређати у тепсију подмазану с мало зејтина, па и њих зејтином премазати и гранчицом неке расцветале воћке избоцкати јер се тако ваља да кућа цвета, и опет оставити пола сата да се одмарају. Па пећи: првих петнаест минута на двеста, па још дванаест до петнаест минута на сто осамдесет степени, зависно од шпорета. Готове младенчиће оставиће да се охладе, па ће их премазати медом и посути млевеним орасима, за даровање драгим гостима!

Тако ће урадити младе домаћице које имају времена, а њега је све мање. Зато ћемо умарту, последње суботе на недељу, часовнике померити један сат унапред, да што пре стигнемо у лето...

А до лета, нека је вама срећно Ново Пролеће!

Јовица Тишма

Садржај

Туризам

Дунавом од Хада до раја
Момчило Наставијевић: Деспот Ђурађ
Kej
Смедеревски бедекер
Жике Ранисављевића: Бор

Култура

Смедеревска тврђава и античка
скулптура
Новац
Живим да бих упознао
Смедеревско књигохранилиште

Економија

Од гасног генератора до савремених
постројења

Водич

Смедеревка Сашка Јанковић међу
десет финалиста

4-9	Препоручујемо	19
4	Понос је бити „сд-кафеџија“	20
6		
7	Стил живота	21-27
	Ко је кривац за чир на желуцу	21
9	Стевина кафа, ал мушка	23
	Моша...!	24
10-15	Радознало дете	25
10	Kordiceps sinensis – најмоћнија биљка	
12	на свету	26
13	Личности и догађаји	28-32
15	Златкова флота непотопива	28
	... моје село равно	29
16-17	Гимнастика и соколство у Смедереву	31
16	Разноада	33-34

18-20

18

Дунавом од Хада до раја

*Живети на реци која је са својих 2783,4 километра
иока, од изворишта у Донауинијену до Сулине на
ушћу, тек 27. по дужини на свету, нама неодмерени-
ма, може да делује још још ионажавајуће. На сву срећу
за овај податак углавном не знамо и живимо у убеђе-
њу да веће реке нема, јер ја познајемо од најраније де-
тинства или нас је први првом сусрећу ирајно заја-
њио својом величином.*

Пише: Дејан Радовановић

Ко би онда још превртао атласе, енциклопедије, рационално објашњавао и премеравао, кад је свима добро знано да је највећи, најлепши и најзначајнији. Управо та особина нас је као мали народ и доводила до великих победа, али и срамних пораза у спорту или рату, свеједно.

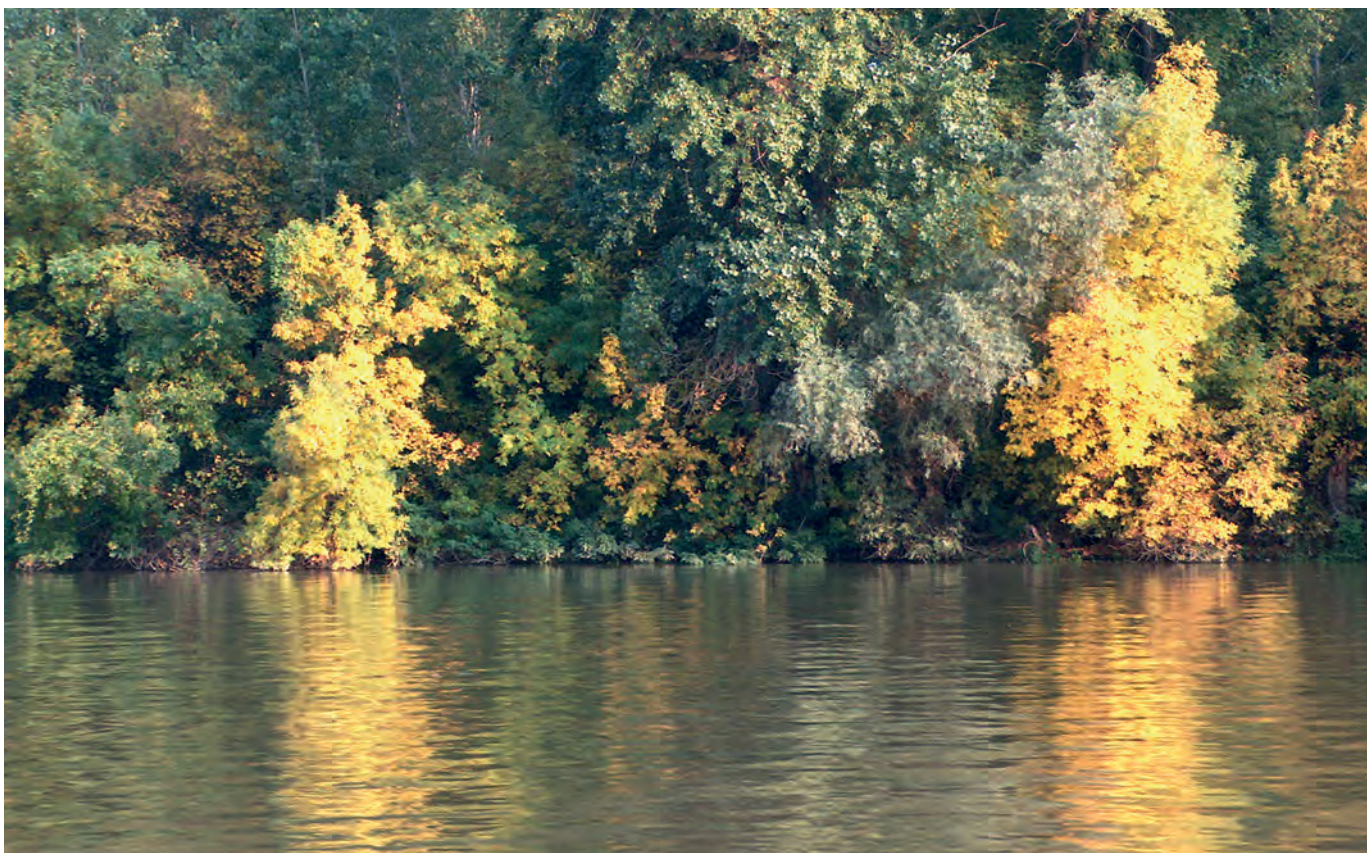
Своју прву, праву дунавску авантуру доживео сам релативно касно, на самом крају осмог разреда, а опет много раније од прве љубавне. Чамац се у Смедереву лако нађе, а још лакше чворица момака, уколико смо то тада били, довољно храбри да не признамо колико се плашимо. Одредиште природно језеро на банатској страни Дунава, чије је име Провала довољно изазовно одзвањало у ушима. Капетан, тек за неколико длака искуснији од посаде, одлучно нас је, ценећи курсеве шлепова, провео крај шпица Аде и убрзо увео у узани канал, који је попут тунела од растиња водио до циља.

Живо благо

Већ после десетак метара заробио нас је муљ, и тада смо схватили, по убрзаном курсу, зашто људи са Дунава пажљиво прате извештај о водостању, ту тако досадну и неразумљиву радио емисију, која је нама само наговештавала да је крајње време за паковање књига и одлазак у школу. Док су нам у ушима одзвањала имена далеких подунавских градова Комарно, Естергом, Баја, Бездан, Турн Северин, Видин..., подизали смо пенту, наравно Томосову четворку и покушавали да се ужурбано спасемо веслањем. Било је обесхрабрујуће, насукали смо се. Још увек прибрани, али неискусни и непромишљени, поизували смо се заврнули ногавице и одлучили да олакшамо чамац и уједно га одгурамо до дубље воде. Логичан план, коме је недостајала само чврста подлога. У жељи да што пре решим проблем, први сам ускочио у муљ, а из њега су излетели ројеви ситних мушица. Нисам ни схватио шта се дешава, а већ сам био заглибљен до појаса. Живо благо, као у филмовима, помислих. Паника. Само што нисам преврнуо чамац. Батргање је престало када сам осетио да не тонем дубље. Полако су ме чупали из блата и некако увукли у чамац. Каљав, али спашен. Смејали смо се као луди.

Весла, а посебно чакља коју смо нашли у чамцу остали су једини спас. Променивши тактику, прешли смо са паничног млатања, на лагано отискивање. Била је то прва животна лекција о истрајности, која нас је довела до дубоке воде и постављеног циља. Искрцавање на малено острво од грања са дрветом на средини, пецање и купање, остали су у сенци осећаја задовољства, док смо лагано клизили кроз наизглед непремостиви муљ при повратку, када смо у тишини побожно и стрпљиво чекали да се догмемо Дунава.

Поглед

Ово искуство изоштрило је сва наша чула, учинило нас старијим, а приказ који нам се пружао, додатно је утицао да пловидбу готово ћутке приведемо крају. Док смо клизили низ воду, усмерени ка Силосу, користећи низводни ток, упијали смо сву ширину погледа који се отварао од Авале, Орешца и Југова на западу, Плавинца, Старе железаре, Карађорђевог брда и Тврђаве пред нама до Моста на крајњем истоку. У овај поглед су стали и сат на Цркви св. Георгија, са све механизмом, Фонтана, санкање на Ловачком брду, Гробљанској и Улици Мушицког, Багери, петарде купљене код Кибе, сва улична калдрма и коцка, некадашњи и ретки очувани виногради, гудуре Петријевског потока, мрак "Светлости" и три чашнице семенки, али велике. Много тога би се могло наћи у том погледу, јер је са те удаљености, све изгледало тако мало, а у исто време заустављено и утихнуло, као да ишчекује да буде побројано, забележено, обухваћено. Одраз неба у води давао је овој визури готово небеску ширину.

Тада сам први пут заиста гледао свој град и осећао да га разумем, мада ништа нисам схватао. Упијао сам ту слику којој је широка равна Дунава давала стабилну подлогу и осећај као да се подвлачи испод Тврђаве, зграда, кућа и смедервских брда. Смедеро ми је изгледало попут великог острва, на чијој другој оба-

ли је усамљено стајала моја стара породична кућа у Милошевцу на Великој Морави. У тај круг ширег завичаја временом су упловљавали делићи нових сазнања и објашњења, али ово искуство и слика трајно су ме уврстили међу оне који сумњају у то „изванредно“ 27. место на свету.

Пасионирано сам наставио да сакупљам доказни материјал у својству браниоца права Дунава на поштено суђење. Смирење сам доживео када сам много касније сазнао да се у Првој књизи Мојсијевој (II, 8 – 14), иза чудног имена Фисон заправо крије Дунав, који је поред Геона (Нил), Хидекела (Тигар) и Еуфрата наведен као једна од четири рајске реке. Реке које извиру у рају. Уколико се томе дода његово грчко име Истрос, по сину Океана и Тетеје, који су персонификације правде, родитеља богова и људи, постаје сасвим јасно да пливање Дунавом није само пуко купање. Насупрот рајском изворишту према античком веровању у муљевитој области ушћа на истоку налази се острво мртвих Хад, како је приметио Милорад Павић ток Дунава је супротан току времена па „бродови док иду низ Дунав плове уз време, а риба која плива уз ову реку не може остарити“.

О Аргонаутима и Несторовој хроници другом приликом.

Фото А. Раговановић

**GRČKA
LETO
2009.**

TURISTIČKA AGENCIJA

ELDORADO TOURS

Smederevo - Karađorđeva 12/T.C. Danubius lok. 138
Tel: 026/645-821 tel/fax: 026/645-820
E-mail: eldorado@sohosistem.net

Мочи́ло Настасијевић: Деспот Ђурађ

Недавно је наш имењак, Полиџикин маџазин, објавио специјалан догађај у коме се налази 28 природних и традицијских чуда Србије које су чиниоци изабрали. И наша Тврђава се наша међу њима, што је догађајан разлог да се њоме поносимо. Настављамо да објављујемо текстове којима је средњовековни Град Смедерево био инспирација.

(одломак из драме)

Ноћна смена кулучара на смедеревском граду. Људи и жене, понеки дечак. На дневном су одморишту, пружени по земљи или седећи. – Залази сунце. Завршује се дневни рад. За који тренутак ваљало би поћи на смену, али се још нико не миче.

КУЛУЧАРИ (иза сцене, на раду):
О-о, о-о, о-о!

МИЈАТ (кулучару до себе):
Притежи тканице,
тоне у Дунаво сунце!

ЗРЉА:
Поручих старој мајци:
ткај, мале, тканица наваши,
у тврду жицу, на разбоје тврде,
расточи ми Смедерево кости!

КУЛУЧАРИ (иза сцене):
О-о, о-о, о-о!

ЗРЉА:
Е, чуда од жене!
Гледам је, браћо,
престаја вазда на кули,
рек'би, кип је!
Ко тица грабљива
мотри свуд оком, проматра;
и где малакше рад
с бичем у руци јурну
настојне слуге на њен миг!

СВИ:
Проклета, проклета,
за Бога не зна, за душу!

КУЛУЧАРИ (иза сцене):
О-о, о-о, о-о!

ЗРЉА (скочи):
Ево је!
Тако ми мајчина млека,
упутила се право нама 'вамо!

МИЈАТ (љутито):
Нама, ја коме би, брбљивче,
клепетушин сине,
кад зрљав повазда
о њој само зрљавиш!

ЗРЉА:
Па де сад, шта ћу,
нисам ко ти и твоје село,

што чавке о покладама јело,
и рогове плело,
и спужеве млело!...

МИЈАТ (полети на њега):
А чекни де ме само!

КУЛУЧАРИ (развађајући их):
Остав'те се чуда, људи,
мало нам зар муке,
још и ви сад у тучу,
ко деца луда!

ЈЕРИНА (дође у пратњи једног настојника.
Кулучари се умире):
А себар под Смедеревом зар
улудо да расипа снагу?...
(Окрене се настојнику.)
Настојниче,
деца су још, видим,
поучи их само то:
нек мирују кад им се одмор да.
Град се ово зида,
не колиба у селу за дан,
на тучу, на хрвање
одморни да троше снагу!
(Кулучарима)
И знајте, себри,
деспоту казаћу Господару,
орним да претиче вам снаге,
на тежи нек вас метне рад!
(Оде. Настојник за њом.)

МИЈАТ (кад је већ одмакла):
На тежи, велиш?
Знамо се већ, госпо,
и ту би ти нас,
ал' тежега нема!

КУЛУЧАРИ (иза сцене):
О-о, о-о, о-о!

ЗРЉА:
Ех, да јој се може, пусто,
зазрела не би, Гркиња је то,
растегла би нас од села до у град,
у конач истањила
из ноћи у дан,
од једног да створи још три,
па мало би јој аргатије било!

КУЛУЧАРИ (иза сцене):
О-о, о-о, о-о!

ЗРЉА:
Чусте ли, браћо, чуда:
под само небо

на Островици диже град.
Коза уз козју стазу
дрвље и камење тегли увис.
Проврела што је
уоколо вимена створа,
прокапа од зоре по стени
питомо млеко и љути зној.

ЖЕНЕ:
Проклето, проклето јој било,
на кулу и козу зар,
хранитељку мајку!

ЉУДИ:
За Бога не зна, за душу,
на кози још ораће та!

КУЛУЧАРИ (иза сцене):
О-о, о-о, о-о!

ЗРЉА (сакатом кулучару):
А ти, ћопо, већ годину, болан,
штаком око Смедерева набадаш!
Садио да си, што градећ Јерини град,
зјело ли би глогиње родило!

(Кулучари прсну у смех.)

НОВАК (скочи, љутито):
Муч', никакви роде,
до смеха ти још!
Грбина ова пуца,
не може се!
И волу много,
небог у јарму скапава,
а ти тегли, трпи,
човек си, тврди сој!
Кад поскапа марва,
а двоног на ногама још ти,
јармом нажуљиће, брале,
Јерина и твој врат!

КУЛУЧАРИ:
Проклета, проклета,
за Бога не зна, за душу!

КУЛУЧАРИ (иза сцене):
О-о, о-о, о-о!

НОВАК (кулучарима иза сцене):
Тегли, никакви роде,
камен за камен припучај
тврдо у зид!
Једном се Косово зби,
на широком пољу погибе царство!
Па коме онда, чему зидаш град,
ван проклетињи,
да свије себи легло,
ван Агарјану, зла у зли час,
издаја да отвори врата!

КУЛУЧАРИ:
Проклета, проклета,
право збориш, Новаче,
Агарјану по нашој грбини зида!

ГЛАСОВИ ИЗА СЦЕНЕ:
Смена!... Смена!... Смена!...
(...)

Kej

С краја деведнаестог и почетком двадесетог века, Дунав, знан и као „Зевсова река живота“, био је неодојиви део града који се појасно уздигао на његовој обали. На жалост, већ деценијама је ова веза, као збој неке породичне свађе које се сви држе али јој нико појасно и разлој не зна, прекинуто. Прича која следи требало би да нам ујасној враћу време када је Дунав био сасвој део живота свакој Смедеревца. Хоћемо ли му се и ми враћу, зависи само од нас.

Пише: Данијела Срејић

Пристаниште какво ни Београд нема

Током друге половине деветнаестог века Смедерево је, захваљујући пре свега развоју трговине, све више и више **силацило** на обалу Дунава. А паралелно са трговином развијао се на пристаништу и сам живот, онај свакодневни, јер је некадашња српска престоница постала главно увозно место за целу Моравску долину и једно од најзначајнијих извозничких места на Дунаву. Зног тога се у последњим деценијама деветнаестог века јавила и потреба за грађњом кеја и уређењем пристаништа какви овакој, господској вароши приличе.

Године 1884. кеј је изграђен, а путописац Феликс Каниц је о томе записао: „Мора се честитати Општини што је, упр-

кос тешким временима, успела да изгради сасвим пристојно пристаниште на Дунаву, какво Београд ни данас још нема. Године 1883. започет, и само годину дана касније завршен, 220 метара дуги кеј има два седам метара висока крила са прилазним степеницама, којима је створен посебан простор за стране и домаће бродске компаније. Ископано је 40.000 кубика земље. Изврсни кристални блокови пешчаника добављани су из каменолома предузимача Бибела из Ораовице у Мађарској. План је израдио Бартош, а радови су извршени под надзором градског инжењера Хесеа. Постоје изгледи да се у скорој будућности кеј продужи.”

Посебно занимљиво, и за причу о смедеревском кеју и ондашњем животу важно сведочење оставио нам је **Драгослав Б. Јефремовић**, биши циглар из Смедерева,

како се потписао уз запис „Извод из биографије мога оца Бранка Ж. Јефремовића, трговца и индустријалца”.

Ево неких делова који нам, прекривено патином времена, дају скоро романтичну слику наше вароши.

Главни провод публике једне паланке

„Смедеревски кеј који је пројектовао инж. Пера Смедеревац из Баваништа, а зидала смедеревска општина под председништвом трговца и индустријалца, иначе напредњака Јанићија Константиновића, један је од најмодернијих и најпрактичнијих на целом Дунаву. Украсио је обалу, на супрот ономе у Београду од гвоздених талпи, који је упропастио диван изглед београдског града и саме вароши. (...) Смедеревски кеј је вертикалан и двоспратан. Како река осцилира до 9 метара, кеј је направљен тако да бродови могу да пристају и при најмањој и при највећој води.

У средини овог кеја, где има места за пристајање три бода и где могу да се поставе три штека, направљен је нижи кеј за највећи део године, а лево и десно висок за пристајање када је велика вода. На средњем кеју истоваривала се трговачка роба, која је долазила у Смедерево, и грождје и друга роба која се извозила. На истом ниском верикалном кеју налазиле су се и три кабине од дасака (2 са 3 м), код сваког штека по једна, у којима су агенти парободима друштава издавали путничке карте и вршили администрацију утовара и истовара робе. Код сваке такве кабине налазило се и по једно јако звоно, које је прилично дугим звоњењем, које се далеко чуло, оглашавало појављивање брода на 1 до 5 км узводно или низводно, тако да су путници знали тачно када треба да дођу на обалу ради укрцавања. Много је света долазило, нарочито недељом и празницима,

Смедерево, Пристаниште 1930. год., издање књиж. Браће Пандуровић, Смедерево

Смедерево, 1910. год., Парк на Дунаву

Смедерево, њарк њоред Дунава са силоса њре 1941. њодине, црѡеж

на дунавску обалу, или како се онда говорило *на Дунав*, да дочека и испрати путничке бродове (лађе). То је био главни провод публике једне паланке.”

Од Тврђаве до Соларе шлеп до шлепа

Како је било извознички центар на Дунаву, у Смедереву је увек владала поприлична гужва, и у граду и на пристаништу. Посебно се то дешавало у јесен када кроз варош готово није могло да се пролази од приспеле робе која је мерена и одлагана у велике магацине, а потом из њих претоварана у шлепове, овако описане:

„Шлепови су били дугачки око 60 метара и широки 6 до 8 и примали су од 60 до 80 вагона робе и то ринфуза. Било их је аустријских, *Д.Д.С.Г. Donau damf šif far gesel šaf*, којих је било највише, затим мађарских *М.Ф.Т.Р. Madjar Kirali Foljam es Tengora*

hajozaši rešvski taršanig. Па онда *С.Б.Д.* Српско бродарско друштво (српских) и немачких *Bajerimerlajd*. Имали су и Румуни своје *Н.Ф.Р.* (Navigacione Fluvija Romana), али је наша српска храна врло мало товарена у њихове шлепове, јер Власи нису имали довољно ни за своје потребе.

Било је недеља у јесен када се товарило наједаред по 8 до 10 шлепова. Шлепови су постављани узводно од великог кеја, све до соларе (која се ту налазила до 1915. г. када су је порушили Аустријанци) на самој обали, на висини Дунава где је сада Виноградска задруга и где се до 1944. г. завршавао зидани коси кеј и низводно од великог вертикалног кеја па до Смедеревског града, где се, такође налазио коси камени кеј. На средњем, високом кеју нису постављени шлепови за утовар, јер су се на њему налазили штекови за пристајање путничких бродова и то у средини српски, па узводно мађарски и низводно од српског аустријски.”

Смедерево, њоред Дунава са силоса њре 1941. њодине

Бор

Када је 1834. године македонски дунђерин, (име није познато), у Смедереву, на почетку тадашње Гробљанске улице саградио кућу на спрат, није ни могао помислити да ће ту, после сто тридесет година, кров над главом имати скоро па једно цело омање село... Или, ако би неко рекао да претерујемо, онда бар заселак!

Осмоспратница са више десетина станова, подигнута на истом месту 1974. године, сада се налази у Улици Карађорђевој, са бројем 9.

А старији Смедеревци још увек памте да се ту, пре ове зграде, са адресом Улица Анте Протића број 2 налазила кућа Милана Јовановића Стојимировића, правника, новинара, песника, приповедача, колекционара и љубитеља књига. Смедеревској Народној библиотеци тестаментом је оставио пет хиљада књига. Његове колекције археолошких експоната, слика, икона и разних уметничких предмета и дела биле су прва збирка тек зачетог смедеревског Музеја, а кућа Батина, како су га интимуси ословљавали, прва зграда у којој је тај Музеј смештен.

Из тог времена данас је остало само сећање, понека фотографија, и овај – бор!

Кућа Милана Јовановића Стојимировића, снимљена 1959. године...

... у којој је био смештен Народни Музеј Смедерево.

То време данас памти само овај бор

Смедеревска тврђава и античка скулптура

У прошлом броју Маџазина објавили смо причу о скулптури римске богиње Хесије уграђеној у једну од кула Смедеревске тврђаве на основу које је народ исцелио лејенду да је скулптура деспојнице Јерине. Овој теми, свакако значајној за ујознавање са завичајном културном баштином, прилажемо још једну причу.

Пише: **мр Снежана Цвејковић**

По комплексности и вишеслојности културноисторијских споменика, по феномену синтетичности античке и средњовековне епохе, Смедеревска тврђава се издваја од свих сродних градитељских здања у Србији. Наиме, међу огромном количином градитељског материјала који је био неопходан за изградњу овог грандиозног утврђења, у Смедерево, престоницу средњовековне Србије, доношен је материјал са многих античких локалитета. Захваљујући естетском осећању средњовековних неимара многи добро очувани антички споменици и данас красе куле и бедеме града деспота Ђурђа Бранковића.

Смедеревска тврђава је зидана у неколико фаза. Најпре је утврђен Двор деспота Ђурђа Бранковића (1428-1430), а потом је уследило зидање Града (1430-1439), на укупној површини од готово 11 ха чиме се ова тврђава сврстава у ред једне од највећих европских равничарских утврђења. За изградњу резиденције деспота Ђурђа Бранковића и утврђивања нове српске престонице била је неопходна огромна количина камена. Градитељски материјал је најпре црпљен из непосредног окружења: жртвована су српска гробља, рушене римске грађевине у најближој околини, пре свега као грађевински мајдан користио се камен са античких

локалитета Ауреус Монса и Винцеје, а потом се кренуло даље, до оближњег Маргума, а затим знатно даље, до некадашњег главног града римске провинције Горње Мезије, Виминацијума. Управо су римски споменици из Виминацијума најприсутнији декоративни елемент на кулама и бедемима овог средњовековног града. Већина научника који су се бавили овим феноменом сматра да је камен из Ауреус Монса и Винцеје, као најближих грађевинских мајдана, нестао у темељима тврђаве, а да је већина споменика употребљених у декоративне сврхе пореклом из Виминацијума.

Номадска судбина ових античких споменика наставила се и по завршетку изградње Смедеревске тврђаве у вековима након пада Смедерева 1459. године. Својом лепотом ови споменици привлачили су пажњу многих научника, путописаца и знатижељника, првенствено из аустријске царевине. Неки од њих пишу о античким скулптурама, док су се други прилежно трудили да их изваде из кула и бедема и однесу у своје приватне или државне колекције. Многи споменици страдали су у Првом и Другом светском рату.

Тако се од 1949. године римски споменик са рељефном представом бога Митре чува у Народном музеју у Београду. Овај споменик је био узидан на четвртој кули, варошког фронталног бедема „на висини од око десет метара”. Персијско божанство Митра, поштовано је у целој Римској Империји, тако да су и споменици са његовим ликом проналажени у свим деловима царства. На „смедеревском рељефу” представљена је сцена убијања бика, односно тауроктонијум.

Посебно је значајна скулптура римске богиње Весте, односно Сабине, високе готово два метра, коју је средњовековни неимар узидео у за њу специјално озидану нишу на улазу у двор деспота Ђурђа Бранковића. Средњовековни човек је у овој женској скулптури „препознао” деспотицу Јерину, којој је приписао заслуге за сва трпљења које је подносио током кулчења на подизању Смедерева, те се временом за ову скулптуру усталио назив Јерина,

Фото Милан Лазаревић

Повраћац Алкесје

Римски надгробни споменик – сјајно јробоље

као и обичај да се она с обзиром да је проклета, као сви проклети, гађа каменом. Ова кула се и данас зове Јеринина кула, иако су ову скулптуру током Првог светског рата однели немачки војници, и од тада јој се приметно сваки траг.

У савезничком бомбардовању 1944. године, једна из „тепи-ха бомби“ пресекла је на пола кулу између Јеринине и Крстате куле (кула са ктиторским натписом деспота Ђурђа). На порушеном делу куле налазио се посебно драгоцен римски надгробни споменик са представом „Повратак Алкестиде“. Овај споменик је откривен из рушевина у археолошком истраживању 1969. године. Након десет година колико је провео у лапидаријуму Музеја у Смедереву, а за то време је и конзервиран, враћен је на своје привобитно место, на коме и данас достојанствено стоји. На овом надгробном споменику представљен је грчки мит у коме праведни и гостољубиви Адмет, владар Тесалије, успева да се ожени Алкестом, најлепшом и најпобожнијом кћери краља Пелије. Међутим, на сам дан венчања заборавио је да принесе жртву богињи Артемиди, која му шаље знак да ускоро мора умрети. Аполон нуди решење за Адметов спас тако што би се неко други жртвовао уместо њега. Једино је Алкеста била спремна да се жртвује за свог супруга. Херакле, дирнут овим, спасава Алкесту из Подземља и враћа је супругу. Тако је Алкеста постала симбол брачне привржености и оданости, а овај мотив је био чест на надгробним споменицима рано умрлих девојака.

У лапидаријуму Музеја у Смедереву изложен је један римски надгробни споменик са представом седмочлане породице и дelfинима као симболом бесмртности у угловима замишљеног храма. Овај споменик се налазио на трећој кули, лево од главне капије варошког бедема. Такође, смедеревски музеј чува три римска капители на чијим равним деловима су извајани портрети средњовековних људи. Ови капители откривени су у Двору деспота Ђурђа, а њихова намена још увек није одгонетнута.

Једна вредна и ретка римска сполија са представом „Свирача са фрулом“ која се налазила на спољном језавском бедему Малог

града, откривена је током археолошких истраживања 1978. године, да би у деценијама потом омашком извођача била узидана у унутрашњост зидног платна.

Осим изузетно вредног споменика „Повратак Алкестиде“ који краси двор деспота Ђурђа Бранковића данас се од римских споменика на кулама и бедемима Смедеревске тврђаве налази и мотивни рељеф „Јупитер, Марс и Силвано“, који је узидан на трећој четвртини висине прве куле источног бедема, лево од југо-источног угла, лицем окренут према унутрашњости. Све три фигуре представљене су у стојећем ставу, у средини је Јупитер, који у левој руци држи скиптар, а крај његових ногу стоји орао, са леве стране је Силван, који у десној руци држи секиру, а у левој руци лиснату грану. Десно је фигура Марса са округлим штитом у левој руци.

На спољној страни јужног, односно Варошког бедема, десно од југозападне угаоне куле, а изнад капије, налази се торзо Аполона од белог мермера. Он у десној руци држи тирзос, а у левој једну животињу, док је у позадини шатор, иза кога висе гроздови. Постоји могућност да је у питању представа јесени, односно месеца октобра. Лево од ове скулптуре је један мермерни антички портрет.

Поменимо најзад и неколика важна имена из плејаде научника који су проучавали античку скулптуру узидану у Смедеревску тврђаву: међу првима на измаку 17. века био је то аустријски историчар и царски генерал Луиђи Ф. Марсили, потом у 19. веку археолог и путописац Феликс Каниц, те почетком 20. века археолози, Никола Вулић, Ф. Ладек, и А. Премерштајн, у деценијама пре Другог светског рата неизоставно је поменути истраживања Смедеревца, Љубомира Петровића и Пере Поповића, те дугогодишњег управника смедеревског музеја Леонтија Павловића у другој половини 20. века.

Новац

Пише: Живорад Жика Лазић

Учили смо у школи ми старији да је социјализам период на путу у комунизам. Али када се преко срушеног берлинског зида прелио талас западне демократије и поплавио социјалистичке просторе не само Источне Немачке, него и осталих земаља „народне демократије“ па и Совјетски Савез, афористичар је социјализам дефинисао као прелаз из једног у други капитализам. Ја бих додао из бољег у гори капитализам. У соцреалистичким књижевним делима новац је презрен и не диктира заплете и расплете у романима и другим литерарним формама.

Бакшиш

Када сам боравећи у Москви 1969. у рестораноу хотела „Пекинг“ где је одсела наша књижевна делегација, понудио дебелој, тромој и мрзоволној келнерици бакшиш, погледала ме је са ужасом и одлучно одбила. Добро сам прошао, могла је да ме пријави милиционеру за недопустиви испад књижевника, инжењера људске душе. Шта да се сад okreћемо тамо далеко, зар у нашим кафанама није била истакнута парола: не примамо бакшиш јер он понижава достојанство човека. Наши су келнери ипак испотиха примали напојницу и трпали у џеп да их не открију будне очи колега комуниста.

Ни француски келнери не примају бакшиш, они га одмах урачунају у џеп и тако чувају свој понос и обезбеђују сигурну зараду не зависећи од расположења гостију.

Улазимо, дакле, у нови капитализам и новац је поново господар државе, друштва и појединца, паре одређују судбину и медији су пуни цифара. Песници ће сјახати са Пегаза и узяхати ата чија су крила направљена од новчанице, а ноге потковане металним новцем. Боље звечи од потковица искованих у новчаницама. Наши Раскољникови не убијају лихваре и лихваре него поштаре. Велики светски роман „Злочин и казна“ Достојевског је потекао из ауторове сталне потребе за новцем јер је издржавао булументу готована а и сам је био страствен коцкар надајући се да ће за ноћ стећи богатство, али хоризонтални точак није био наклоњен. Губио је у казину, а добијао за писаћим столом.

Дуг

Још из гимназијских дана мислио сам да је несрећна Ема Бовари дигла руку на себе зато што су је оставили љубавници. При поновном читању откривам да је педантни Гистав Флобер многе редове посветио новцу. Од ситница који се дарива слепцу који сачекује дилижансу звану „Ласта“ (није ли по тој „Ласта“ крштено и једно наше аутобуско предузеће?) да би испросио за хлеб и лековиту помаду за своје нагрђено лице, па до хиљада и милиона

франака. Јунакиња Флоберова је дигла руку на себе због дугова које није могла да измири. Кад јој је бивши љубавник Рудолф одлучно рекао да нема паре да јој позајми, она је упала у апотеку и стрпала у уста пуну шаку арсеника. А да јој је заводник дао те новце она би живела даље, само би књижевник остао без ефектног краја. Лисац је и сам описујући Емину агонију осетио у устима арсеник, али срећом све се завршило на језику, отров није разорио аутору стомак и главу.

Стварност и фикција

Кад се помену паре у нас се поглед уперу у Стеријиног Кир Јању. Комедија на рачун тврдица је тема многих светских писаца и комедиографа. Новац је узрок трагедије врањанске породице у роману „Нечиста крв“ Бориса Станковића.

Хаџија и чорбаџија Мита продаје лепу ћерку, јединицу, скоротечнику Марку и Софка из господства одлази у сељачку кућу да би пропатила цео живот. Кад је све испродавао, њен отац и њу даје за новац, милу своју Софкицу, коју обожава, али нема другог начина да дође до њему још дражих пара.

Софка је лик из романа, фикција. Молдавка је кренула на далек пут да би продајући себе зарадила и отплатила две краве и доспела у канџе оних који треба да је штите. А једна наша црнпуста Банаћанка уступила је за новац малолетну ћерку трговцима белим робљем да би купила две дебеле свиње. То је гола стварност обновљеног капитализма у бившим социјалистичким земљама. Све је на продају укључујући тело и душу. У комунизму је било боље? Није било трговине људима и женама, јер су сви поданици били власништво вође. Он је имао право да те ухапси, протера у Сибир или на Голи оток, обеси или стрелја али му висока комунистичка свест није допуштала да раднике, сељацима и поштеној интелигенцији продаје.

Чист рачун

У Руским романима новац понекад служи појединим јунацима да га баце у ватру како би кушали среброљупце и показали њихов ропски однос према тој врсти папира којом се све купује, па и људске душе, живе, а код Гогоља и мртве.

Француски писци се с много поштовања односе према монети искованој од злата или одштампаној на лепом скупом папиру. Стендалов роман „Црвено и црно“ пун је цифара. Скоро да нема страница а да се нешто не израчунава. Појединац у друштву заузима положај према висини ренте коју прима, ту нема попуштања. Сиромаштво је највећи порок, сурова Божија казна, чак и попови поштују такво опредељење друштва. Немилосрдна борба за што више место у црквеној хијерархији је из чистог рачуна. Бискупи и опати гледају на своје вернике кроз франака, нема ту ничег од оне Христове поруке да су сиромашни Богу мили и да ће у рај, а богати у пакао. Ама, то су само приче старе добре Библије за прве Хришћане.

У поменутом Стендаловом роману при посети сину осуђеном на смрт стари дрводела Сорел га подсећа да пре но што му гилотина одруби главу треба оцу да исплати све дугове, а начуо је да његов најмлађи син Жилијен има новца, па чак и златног: „Једне недеље после ручка покаже своје злато свим завидљивцима у Верријеру. Који од вас, говориће и његов поглед, не би по ову цену био очаран што му је син гилотиниран?“ У армади црних мантија Стендал је нашао двојицу добрих пастира: опата Шелана и јансенисту Пирара, директора богословије у Безансону. Остали су хуље претежно језуитске.

Љубавници

У сам врх светске књижевности на тему новца је „Госпођица“ Иве Андрића. Зарада, новац – да али штедња као страст ето то је мајсторски Андрић описо, преносећи део своје природе у личност јунакиње романа Рајке Радановић. Новац је за њу „скупљи од крви и дражи од очију“. За њу постоје две врсте људи које вребају различите опасности: „Ко поживи, тај тек види шта је овај свет и шта су људи у њему“. Ко нема, газе га; ко стиче, отимају. „Рајка новац доживљава еротски, за њу су новчанице као љубавна писма“. Њени љубавници су златници исковани од Америке до Турске. Она их послушнује, јер имају миловучни глас „којег ухо не може да се наслуша“. „Сва њена уштеђевина ради уштеђевине, ни за лекара неће да одвоји, представља све на свом свету (...) То је необичан изглед у којем Госпођица ужива сваког дана, њен прозор у свет, њено друштво и лектира, њена вера и породица њена храна и разанода“.

Комунисти су порицали вредност новца, било је толико мотива за другачије оживотне радости, али сада ступајући на стазу обнове капитализма кад новац опет постаје све – ваља прочитати старе добре књиге о односу човека и новца, пре но што нови писци не напишу нове романо о човеку и симболу највеће моћи у пролазном животу – новцу.

Романа ће бити у изобилљу, а за новац се не зна.

Живим да бих упознавао

„Искусиво дивље Југославије смањрам политичком авангардом онога што ће бити будућности заједно и можда целој свету!“ – каже уметник за наш часопис

Недавно је смедеревска ликовна публика имала прилику да види изложбу италијанског уметника (Venesija – Bassano del Grappa) која је приређена у Галерији савремене уметности. Изложба овог концептуалисте који за собом има већ око стотинак самосталних изложби у својој земљи и Европи, изазвала је особиту пажњу домаће публике. То је, са једне стране, било условљено његовим радовима у којима је лако уочљива прича о еколошкој (и не само таквој) опасности која глобално прети водама планете – како питким, тако и оним која су станишта живог света, радовима изведеним уз помоћ панел плоча, боја, конзерви, пластичне фолије... Са друге стране, и његов отворени ангажман и његов наступ на отварању, који је био у потпуном складу са концептом који заступа (”говор” је, наиме, био нем, праћен ”говорничким” покретима) успоставио је неубичајену комуникацију са посетиоцима и врло широк дијапазон реакција које, ипак, имају нешто заједничко: није било равнодушних.

Дизајнер по образовању, дубоко vezан за природу, али и пребогато културно наслеђе своје земље, **Енрико Минато** трага за хармонијом и онда када је изнова васпоставља на најнеочекиванијим, највулнерабилнијим местима, као што су еколошки девастирани простори. Овај динамични уметник, пун оригиналних идеја чију озбиљност воли да ”прошверцује” кроз досетку и (ауто)иронију и који је, узгред речено, веома привржен нашој земљи и осталим ex-Yu просторима, врло радо се одазвао нашем позиву да се кратким интервјуом представи смедеревској публици – и оној која га је ”слушала” на отварању, и осталима који нису имали прилике да учествују у атмосфери овог занимљивог перформанса.

Сада, када је изложба отворена, реците нам шта је то што сте ”прећутали” на отварању.

Мој стид што сам представник либералног запада који је просуо тоне бомби уништења и смрти 1999. године.

Како је културно наслеђе Италије утицало на Вас у уметничком формирању – да ли је било тешко одрећи се тог ”терета”, или је, напротив, то била предност у вашем формирању?

То је, свакако, тежак терет, како у позитивном тако и у негативном смислу, али ја сам одувек сматрао да сам аполид (особа без домовине, држављанства, прим. прев.) или ми се бар увек допадало да тако мислим и увек сам волео да упознајем

оно што је различито, другачије, јер мислим да то може бити најпапетнија ствар у животу. Живети да би упознавао. Постоји једна изрека код нас, која се, ето, чак и римује: *Si impara fino alla bara* – Човек се учи док је жив.

Какав је Ваш однос према естетици ренесансе и класицизма, која је утемељена управо на тлу Италије и до данас траје у свести Европљана, без обзира на све промене и тежње у уметности?

Класична култура је веома важна, али мислим да је култура прошлог века, мислим на 20. век, у овом тренутку много важнија за проблеме будућности човека, јер поставља индивидуално биће у центар социјално-еколошко-егзистенцијалне проблематике.

Какву улогу у Вашем раду имају материјали, шта они значе – јесу ли средство, циљ или нешто друго?

У мом раду материјали су увек у вези са контекстом у који бивају уметнути.

Знак, декодиран, прекодиран, стално је присутан у Вашем делу. Да ли је то игра или озбиљно упозорење?

Мислим да је то озбиљно упозорење, иако бих више волео да одговорим да је то игра!

С обзиром да долазите из Венеције, објасните свој однос према води,

своју поетику воде, тим пре што се изложба у Србији такође односи управо на воду и свет у њој.

Ја бих живео уроњен у воду, она је мој витални састојак, знате, и мој хороскопски знак је рак! (смех)

Да ли је вода уједно и ваш избор када говорите о екологији – а то је између осталог Ваша тема и на смедеревској изложби?

У Смедереву нисам донео воду, као што сам претходно учинио у Ријеци, само сам је евоцирао различитим уметничким решењима да бих могао да причам о океанима и о катастрофама интензивног риболова користећи уметничке форме 20. века, правећи ”лепе” слике уметности енформела са концептуалним решењима које имају политички осврт.

Верујете ли да уметник данас има снаге, права и обавезу да подигне свој глас у име неке идеје, код Вас – у име екологије у најширем смислу, или се његова улога ипак мења?

Уметник је по својој природи одувек подизао глас, уметнички глас, у име неке идеје као што су ready-made, енформел, кинетика и програмирана уметност, поп арт и минимализам, ланд арт и хиперреализам... као што сам већ рекао, цео претходни век је био непрекидни низ разноврсних покрета који су отворили многа врата

и учинили нас све помало слободнијима. Сигурно је да је једна особа много слободнија уколико живи разумевајући свет који је окружује.

Знајући да познајете ситуацију у нашој уметности, реците нам како Вам изгледа српска ликовна сцена данас?

Посећујем бившу Југославију још од почетка осамдесетих, мислим да сам први пут посетио Београд 1986. године, и на мене су одувек остављали утисак интересовање за уметност и култура ове земље. Познајем различите уметнике и сматрам их веома добрим, веома енергичним. Али, нисам се само одувек дивило способ-

ности заједничког живљења различитих народа и различитих религија. Штавише, рећи ћу да сматрам искуство бивше Југославије политичком авангардом онога што ће бити будућност запада и можда целог света. Озбиљне су кривице Европске уније и Католичке цркве које су напустиле – и чак подржале распадање ваше земље – у рату између народа и религија. Ових дана присуствујемо финансијском колапсу, влада Сједињених држава по први пут у историји чини "социјалистички" гест, многи аналитичари говоре о пропадању либерализма. Ето зашто мислим да је искуство бивше Југославије било авангардно. То је

једна моја идеја, имао бих хиљаду других разлога да наведем, али будућност је та која ће нам ово разјаснити.

Вера Хорвајт

Да би разговор протекао без шума у комуникацији, помогла нам је преводилац Марина Миливојевић, којој се и уметник и потписница ових редова захваљују на сарадњи.

Veleprodaja suvomesnatih proizvoda, mleka i mlečnih proizvoda.

**PROVERENO
NAJBOLJE**

Smederevo, ul. Oslobođenja 57,
tel: 026/649-625; 661-625

E-mail: nevenakomerc@gmail.com

PVC i ALU STOLARIJA

11300 Смедерево, Шалиначка бб
Тел/факс: 026/227 726, 612 095, 611 706

TEL: +381 26 642 730
FAX: +381 26 642 731
MOB: +381 62 282 575
MOB: +381 63 7 105 175

TC DANUBIUS,
KARADORDEVA 12, LOK. 142
SMEDEREVO, SRBIJA

E-mail: euroagentplus@sohosistem.net, www.euroagentplus.co.yu

**ПРОСЛАВИТЕ 8. МАРТ СА ДРАГОМ ОСОБОМ
У НЕЗАБОРАВНОЈ АТМОСФЕРИ!**

САМ/ПРИЗВО - ТЦ Напављачки - призивање 1
тел: 026/230-255, 063/211-497, 063/80-50-715

turizam trgovina usluge

e-mail: koronas@ptt.yu
www.koronasd.co.yu

T.C. "Don Žon"
Smederevo

tel: 026.641.950
fax: 026.641.955
mob: 063.33.66.64

Vaš izbor za lepšu budućnost!

Смедеревско књигохранилиште

Штампана књига има своју дугу и бољу историју. Она представља бићан део културне историје сваког народа. А управо према подацима о сачуваним старим књигама у Србији може се констативати да је књига делила судбину српског народа ирилаћућавајући се историјским ириликама. Смедерево осим старој доброј вина из винограда има у својој Библиотеци истако ситаре добре књиге које ирикујућа и чува за следеће нараштаје Смедереваца.

Пише: Марина Лазовић

Познато је да је књига сакупљана и чувана још далеке 1430. године у средњовековној престоници Смедереву. Међу најпознатијим, а малобројним, средњовековним библиотекама у Србији су управо две средњовековне смедеревске библиотеке, Дворска библиотека владарске породице Бранковић и библиотека Николе де Архилуписа Которанина, писара и канцелара деспота Стефана Лазаревића, грађанина Бара који је одржавао тесне везе са Дубровником.

Дворску библиотеку је формирао деспот Ђурађ који је необично ценио књиге. Већи број књига је био на грчком и словенском језику. Податак о броју књига не постоји. Др Леонтије Павловић је успео да потврди припадност **смедеревском књигохранилишту** 25 сачуваних рукописа, што значи да је дворска библиотека имала далеко већи број књига. То су свакако два рукописа за одржавање култа јеванђелисте Луке, који се данас налазе у Патријаршијској библиотеци у Београду. Ту је и **Минхенски псалтир** и **Хроникум пиктум** – мађарски кодекс чувене угарске хронике.

Библиотека Николе Которанина

Друга библиотека је припадала Николи Которанину. Бројала је, према његовом тестаменту, 12 латинских књига, које су, као и оне из дворске библиотеке, имале црквену садржину, а не световну или лаичку. Тако је међу овим књигама **De medicina** Константина монаха коју је Никола Которанин донео деспоту Стефану, а чији је наслов забележио у свом тестаменту. Неке латинске рукописе из ове библиотеке наследио је нећак деспота Стефана, Ђурађ, и пренео их у Смедерево.

У оквиру ових библиотека су се брижљиво сакупљале и чувале вредне књиге које су се касније, у вихору ратова, обреле као највредније публикације у фондовима Народне библиотеке Србије, Државне библиотеке у Минхену, Библиотеке Академије наука у Будимпешти...

Тако, нажалост, средњовековно књижевно наследство Смедерева није смештено – у Смедереву. Међутим, Градска књижница, а касније Народна библиотека Смедерево још од момента свог формирања 1846. године наставила је традицију прикупљања и чувања старих штампаних књига и периодике.

Најстарија српска књига

Данас посебан фонд старе и ретке књиге у Библиотеци броји више од 2000 монографских публикација и свезака периодике. Већина старих књига се налазила у приватним библиотекама виђених Смедереваца. Највећи број, 4800 књига, Градској књижници је поконио Димитрије Љотић, адвокат и комесар за обнову Смедерева. Управо су из те библиотеке највредније књиге међу којима су и **Описаније старог божија града Јерусалима** Симеона Симоновића из 1781. године и **Морална филозофија** Јефрема Лазаревића из 1807. године.

Приватна библиотека Милана Јовановића Стојимировића, новинара и дипломате конфискована је 1944. године, и око пет-

шест хиљада књига додељено је Библиотеци. Већина наслова на страним језицима је из тог контингента, а међу њима и најстарија књига у фонду **La Comedia di Dante Alighieri** из 1544. године на латинском језику. Из те библиотеке су и **Поуке** Илије Мињатија, епископа Керкире Калабрије из 1814. године на старогрчком језику, најстарија књига у фонду Народне библиотеке Смедерево штампана грчким алфабетом.

Најстарија српска књига у Фонду је **Стематологија** Христофора Жефаровића из 1741. године из приватне библиотеке пароха Жарка Ђукића, свештеника из Војводине, од кога је за 300.000 окупационих динара откупљена приватна библиотека која је поседовала вредне теолошке, богословске књиге, речнике, лексиконе, као и „забавне“ књиге на српском, мађарском и немачком језику. Из ове библиотеке су и **Граматика** Мелетија Смотричког из 1755. године и **Первое учение хотјашћим учитеља** Захарија Орфелина из 1767. године.

И доктор Леонтије Павловић је завештао своју приватну библиотеку Народној библиотеци Смедерево, а из њеног фонда је издвојено око 50 књига штампаних до 1867. године.

Теологија, историографија, књижевност...

Анализом Фонда старе и ретке књиге према областима знања, можемо констатовати да је у 18. и 19. веку штампан велики број књига из области теологије од којих су најстарији **Псалтир** из 1793. године, **Житије светих српских просветитеља Симеона и Саве** из 1794. године и **Требник** из 1795. године.

Модерна српска историографија почиње **Историјом разних словенских народа** Јована Рајића (1794-1795). Затим следе **Историја о разарању светог града Јерусалима** Вићентија Ракића (1804), **Кратка историја света** Георгија Магарашевића (1831), **Историја славено-србског народа** Милована Видаковића (1833) и многе друге публикације из ове области.

Поред ових, у Фонду је заступљен велики број књига из области књижевности. Пре свега, то су књиге из 18. века: **Собраније разних наравоучителних ствари Доситеја Обрадовића** (1793) и **Сатир или Дивљи човек** Матије Антуна Рељковића (1793).

Од гасног генератора до савремених постројења

Од генератора на пару и првих шездесет Смедеревца који су, на почетку електрификације у своје домове „пустили струју“, до данас је проишло осам и по деценија. Услуге смедеревске електродистрибуције сада користи више од деведесет хиљада кућаца струје.

Потекле године је смедеревска „Електроморава“ обележила два јубилеја. Уз 85. годишницу електрификације, прославила је и пет и по деценија од оснивања електродистрибуције у нашем граду. Ове године бележи и другу годишницу огранака овог предузећа у Смедереву.

Прва струја из Сартиде

Електрична енергија за прву сијалицу, која је у нашем граду засијала у октобру далеке 1923. године, стигла је из тадашњег „Сартиде“. Њу су у електричној централи производила два генератора које је покретала водена пара. Те прве године струја је обасјала шездесетак домова у граду. Како је била скупа, као и увођење инсталације, част да у својим домовима осете благодет електричне енергије имали су богатији Смедеревци, углавном трговци, занатлије, чиновници...

У електричној централи фабрике Српског Акционарског Рударско Топионичарског Индустијског Друштва уградња котлова

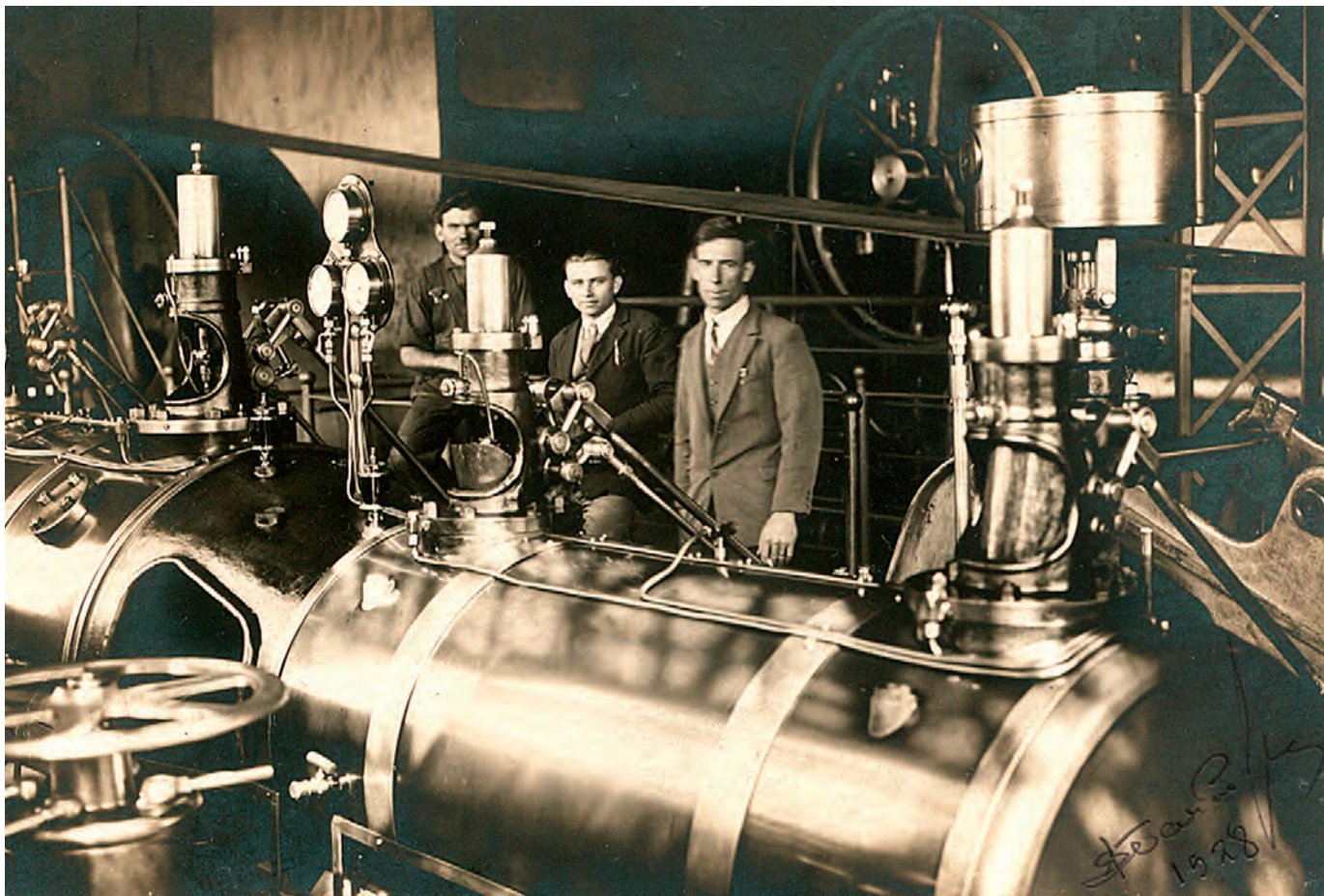
за генераторе почела је још 1921. године. Први који је трошио четири тоне угља лигнит производио је пару од тринаест бара. Шест година касније набављен је нови који је на час давао шест тона паре. Котлови су обезбеђивали пару за покретање центрифугалне турбине коју су заједно производиле 1,2 мегавата струје. То је било довољно за покретање машина у фабрици али и за снабдевање потрошача у граду.

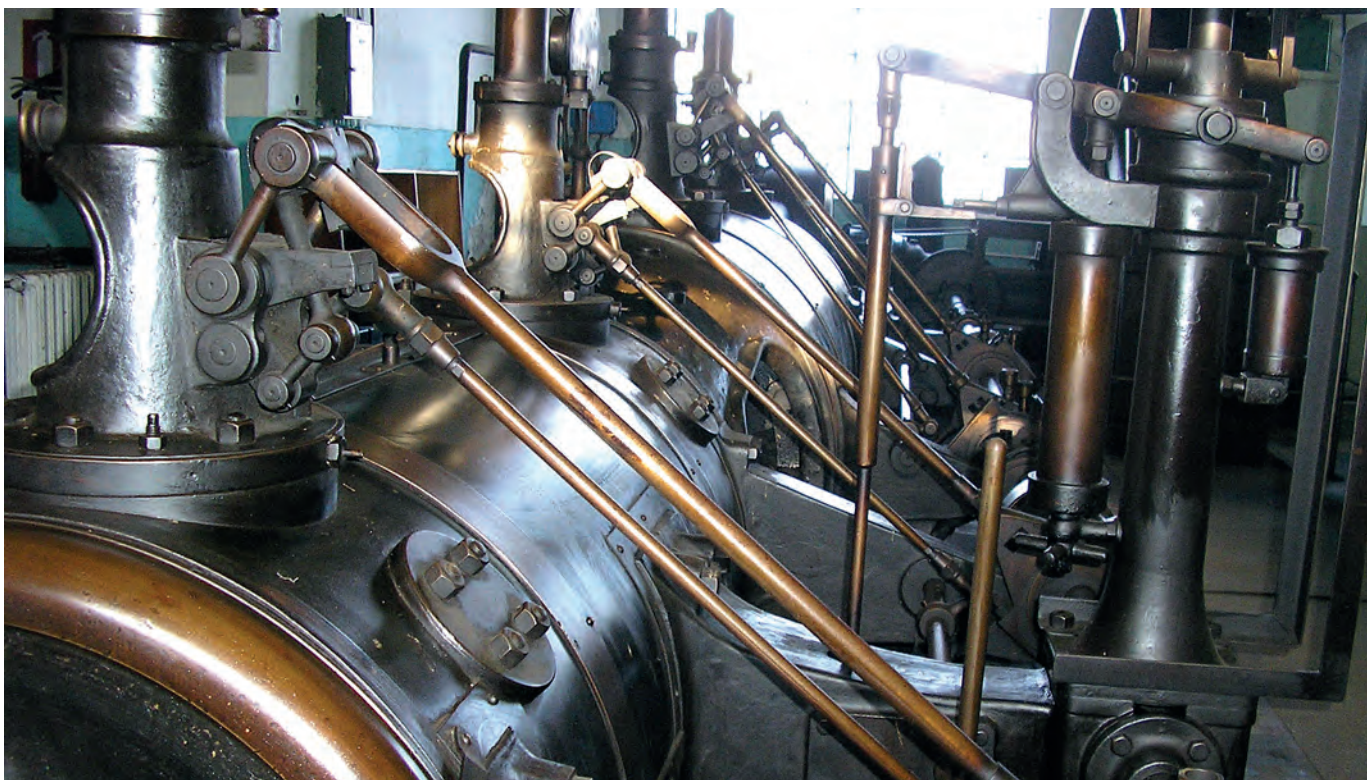
Три сертификата о квалитету

Данас цео Огранак „Електромораве“ Смедерево представља изузетно развијен систем. Има погоне у Смедереву, Великој Плани и Смедеревској Паланци. Обухвата површину од 1300 квадратних километара и има 90.703 купца електричне енергије. Од електроенергетских објеката располаже једном великом трафо станицом 110/X Kv и са 24 трафо станице снаге 35/X Kv, многобројним трансформаторима, на стотине километра подземне и надземне кабловске мреже...

Електродистрибуција у Смедереву, Огранак „Електромораве“, једини је уз онај у Пожаревцу који је у претпрошлој години стекао три сертификата о квалитету, почев од оних у области квалитета па до стандарда у заштити животне средине. То су ISO 9001, ISO 14001 и OHSAS 18001.

Електродистрибуција у овом граду има један од најсавременијих диспечерских центара са модерним системом за даљинско управљање. Диспечер сада има могућност да прати стање у трафо станицама и на мрежи, даљински да управља, премоштава или отклања мање кварове...

... и данас.

Важан посао – замена бројила

У смедеревском Огранку, који покрива целокупну област Подунавског округа, данас ради 255 људи. Осим одржавања електронерегетских објекта, мреже и средстава за рад, они брину и о наплати електричне енергије од купаца. И поред тога што нема довољно извршилаца, Огранак у Смедереву је лидер у наплати. Највећи проблем су заостала дуговања грађана која су се временом додатно увећала. Охрабрује, како тврде у Огранку, што већина грађана плаћа утрошену струју, чак 30 одсто редовно док око 60 одсто дугује мање од хиљаду динара.

Један од важнијих послова који предстоји у овој години биће замена старих бројила новим. Она ће омогућити даљинско читавање али и искључивање нередовних платиша. То ће бити један дугорочан посао за који се Огранак „Електромораве“ у Смедереву већ припрема. Тренутно се нова бројила уграђују само новим корисницима.

Александар Манић

ALTO D.O.O.
AUTO DELOVI

UL. SRPSKIH SOVJETA 3
11300 SMEDEREVO
Tel.: 026/ 617 539; 617 833

I.T.G. d.o.o.

*Preduzeće za inženjering,
trgovinu i građevinarstvo*

Srbija, Smederevo, Izletnička 6/3
Tel.: 026/228-723, Fax: 026/228-722
itgdoo@sezampro.yu

POKRET!

Preduzeće za trgovinu, turizam i usluge „POKRET” doo
Smederevo, Đure Jakšića 6, ITG centar
Telefon/fax: 026 618 434, mob. tel: 064 4 888 654

PRAG: 21–26. april
5 dana / 4 noći
175 € / 3 rate

Pokret drugovi!

Смедеревка Сашка Јанковић међу десет финалиста

На конкурс **Hello! Music 4 You**, који је компанија Fruvita расписала почетком новембра за младе неафирмисане бендове, стручни жири је изабрао десет финалиста. Бендови **Fler** и **D.I.S. Time**, који су по затварању гласања на сајту www.hellomusic.rs тридесет првог децембра имали највише гласова посетилаца, директно су ушли у финале. Осталих осам финалиста изабрао је стручни жири у саставу: музичар **Дејан Цукић**, музички уредник ТВБ92 **Дејана Миловић – Буха**, редитељ **Андрија Дабих** и директорка маркетинга Фрувите **Наташа Жукић**.

Десет финалиста **Hello! Music 4 You** конкурса су:

1. **AlfaPop**
2. **Broken Strings**
3. **D.I.S. Time**
4. **Zbogom Brus LI**
5. **Neozbiljni pesimisti**
6. **Pop Ups**
7. **Sashka&Marija**
8. **Svi na pod**
9. **Sweeper**
10. **Fler**

У финале је ушла је и Сашка Јанковић из Смедерева, чланица бенда „Sashka & Marija”, са песмом „Буди дечко мој”.

Фрувита је свим финалистима музичког конкурса омогућила да сниме рекламне спотове и буду актери велике ТВ кампање која је стартовала 10. фебруара, што ће представљати значајну маркетиншку подршку.

На овај начин финалисти ће представити свој бенд, такмичарску нумеру, али и позвати гледаоце широм Србије да гласају за њих.

Гласање за победника конкурса траје до 8. априла, а сви заинтересовани могу и даље гласати путем сајта www.hellomusic.rs, али и путем SMS-а (**HELLO_ редни број бенда на 4402**).

На сајту **Hello! Music** сви посетиоци могу преслушати нумере финалиста, погледати фотографије са снимања рекламних спотова, као и тренутно стање на листи, које се дневно ажурира.

У априлу ће бити проглашен победник **Hello! music konkursa**, који ће као награду освојити снимање спота високе продукције, а током лета 2009. године бити и актер велике кампање за **Hello!** производе.

Такође, у априлу ће бити проглашен и најмлађи бенд и најлепши женски бенд на конкурс.

М. Б.

Препоручујемо

ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ

Из мартовског музичког програма издвајамо **Концерт Акија Рахимовског**, фронтмена легендарне Ex-Yu групе **Парни ваљак**, у суботу **7. марта од 20 часова**. Љубитељима покретних слика овог месеца препоручујемо да од **5. до 8. марта** погледају филм „**Тоше Проески – најтежа ствар**“, а неколико дана касније, **12. март у 19 и 21 сат**, премијеру домаћег филмског спектакла „**Свети Георгије убива аждаху**“. Они који воле позориште радоваће се **21. марта од 20 часова** када гостује београдски „Славија театар“ са представом „**Јасмин на странпутици**“ Љиљане Лашић, уз коју играју Рада Ђуричин и Иван Босиљчић. И ако вам је зима дојавила, у Холу Центра за културу можете уживати у пролећу, на **продајној изложби књига и цвећа**, свакога дана од 10 до 20 сати, али само **до 15. марта**.

Њихове судбине су наизглед обичне. Али, испод корице успорене свакодневице кључа неочекивано буран живот; Препоручујемо и **најновији број часописа „Mons Aureus“** за који пишу: Васа Павковић Драгољуб Стојановић Милета Аћимовић Ивков, Бојан Арсеновић, Љиљана Пешикан-Љуштановић, Градимир Стојковић...; Монографска литература обogaћена је књигом „**Петар Максимовић – политика и начела, рукописна заоставштина**“. Реч је о монографији аутора **Бранка Дукића** о Петру Максимовићу (1852 – 1922), истакнутом члану, а касније дисиденту Народне радикалне странке, вишегодишњем посланику, министру и адвокату у Смедереву; И за крај – „**Мистични кабаре**“, шпански национални бестселер **Александра Ходоровског** о којој је довољно ово рећи: Ова књига је огледало, може бити једнако занимљива као њен читалац.

ГАЛЕРИЈА САВРЕМЕНЕ УМЕТНОСТИ

До **23. марта** погледајте изложбу колажа и цртежа „**Рециклирани светови**“ на којој излажу Љиљана Златковић-Стокић, Славица Лазић-Дундас, Бранкица Кончаревић и Јелена Каришић. Од **24. марта** биће постављен кустоски пројекат Славка Тимотијевића „**Ready Made Re Made**“ – примери уметничког деловања у којима доминира принцип употребе готових, пронађених, реоткривених, поново изведених или присвојених предмета, поступака или самих идеја. Биће представљени уметници: Апопуге, Влада Бојић, Ненад Брачић, Александар Цветковић, Никола Џафо и дежурни тим Арт Клинике, Тања Илић, Илегални посластичари, Бранимир Карановић, Властимир Микић, Стеван Новаковић, Владимир Перић, Божидар Плазинић, Младен Стилиновић, Саша Стојановић, Јарослав Супек, Раша Тодосијевић, Срба Траванов, Владимир Додиг Трокут, Аница Вучетић и Звонимир Сантрач. Изложба траје до 12. априла

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СМЕДЕРЕВО

Од нових наслова издвојили смо: „**Акт**“ – књигу кратких прича **Љиљане Дугалић**, добитнице „Андрејеве награде“. Ове приче су мала историја људи који живе тик поред нас, које свакодневно срећемо на улици, у самопослузи, градском превозу.

Понос је бити „сд-кафеџија”

Кад читамо негде о географском положају нашег града, где се говори да смо „на обронцима Шумадије”, да смо на обали Дунава, и тако близу највеће српске реке, Мораве, за тим да смо свега педесетак километара удаљени од престонице – не можемо да не будемо одушевљени чињеницом колико смо благословени што баш овде живимо! Кад томе додамо пар лекција из историје, па прочакамо ко је био човек који је подигао овај град, и када, каква су све времена искушавала ове просторе, ко је све овуда ходио, какви су се велики људи подизали на смедеревском сунцу – тад се већ роди и понос што припадамо овом, не само географском, већ и културно-историјском простору!

Данас имамо велики град. Растао је деценијама, и ево га где се и даље башкари по брдима и уз Дунав. Имамо и људе који јуре, журе, и никад немају времена да размишљају у каквој то *друштвеној заједници* живе.

Смедеревци, стари и нови, ближи и даљи – ми имамо Град!

Морамо учествовати у ГРАЂЕЊУ ГРАДА!

Запитајмо се какво је наше учешће у томе? Зашто се више не укључимо у постојеће институције, зашто не изградимо нове – мале, било какве? Шта нас спречава да активно учествујемо у животу Града Смедерева, да не будемо само станари у овом давно свијеном гнезду за оне који су овде живели пре нас, за нас, и за оне који долазе после? Саберимо: да ли је проценат учешћа грађана у друштвеном или културном животу града остајао исти са порастом Града? Хајде да заједно размислимо о томе... Имамо Град, и то не смемо изгубити из вида! Још да се и уснули потенцијали пробуде, па да оснажимо и окитимо место где пролази наш живот!

Постоје људи који пребирају исте ове мисли по глави, али се никада не покрену.

Идеја је само десетина посла.

Пре пет и по година једна група младих Смедеревки и Смедереваца са великим ентузијазмом постављала је себи иста ова питања. Закључак свега био је: на који начин повезати људе и дати им простора да искажу своје мишљење? Какву то „институцију” можемо ми створити, да је сваком доступна, да је јавна, да постане поље где сеју семе прави Смедеревци? Мисао се родила, а до реализације је требало још корачати...

Петог априла биће тачно пет година како је једна од надахнутих идеја о граду Смедереву заживела: родио се интернет сајт SDCAFE.RS! Пет година расте, и ево га данас, где и сам постаје простор и инспирација за нове подухвате! Окупља људе свих генерација, Смедеревце са разних крајева света. Прати живот града и извештава о њему. Даје простор онима који би да граде Град, и повезује људе заједничких ставова. Пулсира заједно са Смедеревом! „Смедерево поново живи”, „Живи нормално”, „Уздуж&По-преко” само су неки од слогана којима је овај интернет сајт себе представљао протеклих година.

Када у априлу напуни пет година, и уђе у шесту, SDCAFE ће једино имати да каже да постоји ЗА СМЕДЕРЕВО СА ИДЕЈОМ!

Још увек нисте сд-кафеџија?

Н. Р.

5 GODINA SA VAMA

24h dnevno
7 dana u nedelji
4 nedelje mesečno
12 meseci godišnje
5 godina!

www.sdcafe.rs

Kafana otvorenog uma!

*pod zaštitom Zavoda za intelektualnu svojinu.

restoran
TALISMANO

Knez Mihajlova 40/1, Smederevo, tel: 026 648 400

talismano@eunet.rs

FITNESS CLUB **EN AVANT** 026 613 284

Ко је кривац за чир на желуцу

Одавно се зна да се у јосије, на славу, рођендан или неко слично славље, обавезно иде с њоклоном и – ранисаном или бар кесицом соде бикарбоне! Прво је за домаћина, ово друго за јосија, да му славље не преседне, јер – ко данас нема чир? Како живимо, ситално у њрци и њод сиресом, нормално је да нас ова мука снађе. Да ли је баш њако?

Пише: др Слободан Бобан Сјојановић

Нelicobacter pylori је грам негативна бактерија која изазива озбиљније поремећаје и обољења горњих сегмената гастроинтестиналног тракта, али и удаљених органа и органских система.

Она, дакле, није болест, већ једна од најраспрострањенијих инфекција у свету. Процењује се да је половина светске популације заражена овом бактеријом.

Она је изванредно адаптирана за живот у људском желуцу, али се може наћи најчешће и у дуоденуму, једњаку, тескелов-ом дивелтикуру и ректуму.

Инфекција се најчешће стиче у раном детињству. Човек је резервоар заразе, посебно желудка човека. Преноси се контактом, са особе на особу, током живљења у блиском контакту, најче-

шће у интернатима, сиротишима, затворима... Инфекција се може пренети водом за пиће јер Helicobacter pylori преживљава у води три дана. Такође и путем хране ако је воће или поврће претходно опрано инфицираним водом.

Пут инфекције је феко-орални или оро-орални.

Helicobacter pylori за организам представља антиген, што значи да организам ствара анти тела против ове бактерије из класе IgG, IgA и IgM.

Дијагностика Helicobacter pylori инфекције слична је као и у другим бактеријским инфекцијама. Идентификација је могућа микроскопом, културом, специфичним тестовима, серолошки и хистолошки. У лабораторијским условима најчешће се примењује више комерцијалних тестова који имају веома добру сензитивност и задовољавајућу специфичност.

Избор терапијског протокола предмет је бројних расправа и постоје две школе: европска и америчка. Према договору Европске групе, инфекцију треба лечити седам дана – тројна терапија ерадикације Helicobacterioze. Ризик од реинфекције код одраслих особа износи један одсто годишње. Дакле, утврђивањем узрочника путем узорак узете крви и адекватном терапијом може се успешно излечити инфекција изазвана Helicobacter pylori, а пацијенти ослободити непријатних желудачних тегоба.

Аутор је члан лекарског тима „Поликлинике Ђорђевић”

А за десерт – сода бикарбона

Стевина кафа, ал мушка

Седи, синовац, баш сам мето кафу... Ел ја теби нисам куво моју кафу? Ел пијеш? Е, саћу ти испричам како се кува мушка кафа. Само немој да ми кажеш како пијеш онај еспресо и капучино... Ел се тако зове...? Кад сам био у Београд кажем ја – оћу кафу, а они мени донели неки прцвољак од шољице, црни се унутра ко да није опрана. Ја кажем – шта је ово, ди је кафа, а син ће ми – ћути, бре, ћале, то ти је еспресо, сад се само така кафа овде пије. А ја кажем оним конобару – сине, да ти мен донесеш и једно канапче. Каже он – што? Да вежем ову шољицу, кад сркнем да је не прогутам! Сад видим, и код нас у Смедереву по ови кафићи само таке кафе кувају, а кад питаш за ову нашу, обичну, српску кафу само се избечу и кажу – ми то не кувамо! Ко да се стиду! Зато сам је прозвo – простачка кафа. Кад питају што простачка, па зато што је нико не кува. А за њу ти треба само вода и кафа... И да знаш како да скуваш... Да метем џезву, па да ти испричам...! Ел си гледо каубојски филмови? Ми смо волели да гледамо Џона Вејна и Гарија Купера. Од њи сам научио да кувам прву кафу, каубојску. Ту се у провrelu воду меће много кафе, да буде јака и густа... Џон Вејн каже – кад у таку кафу убациш потковицу она не сме да потоне, него остане да плива... Така ти је кафа одлична за буђење, продрма те само тако... Видиш како ја радим ујутро: узнем кашичицу мед, ондак кафу, и после једну – ал само једну – ракијицу. То ти је за здравље најбоље, а знаш зашто? Кад узнеш мед, ондак се на слатко скупу све бактерије, а ти онда попијеш кафу па и покријеш са црно да им буде мрак, да не може да побегну, а онда и са ракијицу све побијеш... Сад ми неки неће оваку кафу, смета им соц, мучи желудац. То зато што пију врело, а ја пијем ладно па ми не смета... А ондак ми кажу да се бојим жене, јер кој човек пије ладну кафу тај се обавезно боји жене, ал су то измислили ови што пију врелу, ко да заврат просипају па се све испечу, а ја ову моју ладно сркућем натенане... Е, ево вода ври! Сад гледај, пази: пустиш воду у џезву да проври, па он-

да склониш с ватре и у сваку шољицу колко кафе куваш ти мало одлијеш. Онда у ону осталу воду сипаш кафу, за оваку шољицу ја на сваку мећем једну и по добру кашичицу кафе. И лепо промешам, да не остану грудвице, па вратим на ватру. И чекам... Чекам док кајмак не почне да се диже... Ево... И сад склањам и сипам у шољице... И – кафа готова! Сад мало чекни да се ладне ако волиш врућу... Ово ти није турска кафа, како кажу у кафану. Турска ти је ко босанска, а ја сам пио њину кад сам био у војску у Требиње... Њина кафа је пиш кафа, ретка, ретка, провиди се, а слатка, слатка да ти зуби трну. Ова ти је кафа мушка, зато што се на тенане кува, да се ужива, није под морање па жена таку кафу никад не уме да скува... Сад пробај па ми кажи кака је! А...? Мушка...! А знаш зашто? Један мој пријатељ што сад живи у Канаду, он је хемичар па ми реко – Стево, кад кафу куваш вода мора да ти буде таман врућа, између деведес један и деведесе три степена. Ако је ладнија онда они мириси и остало из кафе неће да изађе, па нема леп укус, а ако је врелија, онда све што изађе одма испари, и опет ти кафа не ваља. Зато је између двадесет један и деведесет три степена најбоља. Добро, кажем му ја, ал како да знам колко је то, не могу да носим топломер, а он каже – има и за то један трик: Пустиш воду у џезву да ври, и знаш да је то сто степени. Ондак мало одлијеш у шољице и оставиш да се лади, а у оно остало, које се исто ладнуло, замешаш кафу. Кад она почне да пушта њено, почне и кајмак да се диже, ал ти тад склањаш и сипаш у шољице. Она вода у њи што си одлио одма је пресече и све добро од кафе остане унутра. И да пијеш ладну, ел бар пролађену. Прво, соц ладне, остане само чорба а у њу је сва слас. Ко у рекламу – и укус и мирис. Отад ја само тако кувам... Ти се не сећаш, осамдесете, кад Тито умро, нисмо имали кафу него смо свашта пили, и печен наут, и пржен јечам, и дивку... И од њи кад год сам овако куво моја кафа била најбоља, то ми сви казали... Сркни па кажи ел истину причам!?

Моша...

Шта се плашите...!?
Априлилили...!
Шта је, зашто ме тако гледате...?
Мислите – збунио сам се, још увек је март,
доктор је мало шлб без п...? Е, па, нисам...!
А априлилили може да буде јер сам вас
збунио, само нисам то због тога казао већ
због нечег другог, али ћу вам после рећи
зашто...

Прво да видимо на шта се жалите...!

У ствари, не треба да ми причате...! На шта год да се жалите, данас вам свима од реда преписујем – Мошу! Ви, бивације, пажљиво читајте да нешто не побркате, ово је Моша са великим М, један наш другар, деда, тата, докторкин муж, вртлар, дрводељац, цртач, смишљач, врапчи кум и латин старојко, измишљач заврзлама и каламбура, штрикач паучине, звездочитац и још песник – **Мошо Одаловић!**

И опет опомињем: немој неко да ми чита *моша одаламиовић*, то је нешто друго... Прво, пише се малим почетним словима, а друго, то је моша када некога уплашите, па му викнете – моша! – и онда га дланом одаламите у чело!

Значи – није то! Него је ово: На шта год да се жалите, која год мука да вас мучи, која год болест да вас дави и гњави, препишујем вам – Мошу Одаловића! Можете га узимати и на празан stomак, и ујутро и увече, и пре подне, и поподне, и за време великог и за време малог одмора, и одмах после буђења, и кад легнете да спавате, и док путујете, и када се одмарате, и ако се нађете на броду за време олује, а и док роните у неком океану – само ако умете. Можете га користити и као сируп јер није горак, и као таблети јер уопште није велики иако је оноооолики, а што је добар као чај, посебно зими да вам греје душу и срце... Лети је, опет, изванредан освежавајући напитака... Можете да га превијете као облогу или намажете на рану... Ја га обично узимам када ме боли зуб.. Нећеће веровати, то прође као руком однето...! Ињекција Моше, па она уопште не боли!

Смедеревски магазин

otvoreno

Dr
Dexy

Ми доктори имамо једну занимацију – смислили смо вакцинацију Мошом за оне који се плаше да ће брзо да порасту...

Ма, кажем вам, можете га узимати како хоћете, колико год и кад год хоћете!

Е, сад, ако патите од несанице онда будите опрезни. Може се десити да од њега не можете да заспите, него вам очи овооооолике! Или вас ухвати неки лудо-смеј, па се смејете, смејете, смејете... и не умете да се зауставите...! А онда, опет, код некога изазива голицање, онако... како да објасним... голицање од ког вам је лепо...! Ето!

За разлику од других лекова, Мошу Одаловића никако не смете држати на тамно, посебно не поред неких других лекова, јер он у мраку одмах почне да свети, сам од себе зато што је такав, и онда то место није више тамно какво треба да буде. Неки су покушали да га користе као ноћну лампу, и, бар тако кажу, успело им је. Јер је он **лампино дете**!

Е, сад, неко ће да пита у којој се апотеци купује Моша Одаловић?

Немојте цабе да табанате, њега тражите не у апотеци, већ у – библиотеци!

Ако кренете оним лепим улицама од књиџа можете налетети на неку која се зове **Мама је глагол од глагола радити!** Узмите је, то је Моша Одаловић. Или ак! наиђете на ону која се зове **Друже тата, кућни команданте**, одмах је зграбите, јер је и то Моша Одаловић. Има га, знате, у разним паковањима, зато не дајте да вас забуне него направите списак: **Ветар ми однео панталоне; Од амебе до бебе; Неко је украо ласту; Тако је било, пчеле ми; Поправљамо низбрдице; Уврну- та књиџа; Сецкам воду за хрчка; Зави- чајни буквар** – ово вам је посебно добар лек за свашта: **Јабуку мирисна; Баба је ту, ја сам у Јапану; Том Сојер у Црној Гори; Где је лампино дете...** Ух, умори- ла ми се јовшка од ових дебелих слова... Имало би још шта да се запише, али то ће- мо када прво све ово потрошите...

За одличан мартовски чај од Моше треба вам – Моша, чудесна травка из фамилије Одаловић са обала реке Ситнице, под Голеш-планином, тамо крај Лигљана где је и лепо село Старо Грацко. Ту је изникao првог априла 1947. године, зато сам вам на почетку ове приче и рекао – априлилили...!

Има га и у Смедереву, можете га убрати у неком школском дворишту или сред паркића крај неког вртића, ту успешно

успева, просто буја... Само, пазите да га не побркате да висикаком, кађуном, љубичицом или ђурђевком јер на све њих ни мало не личи... Личи на... на... па, на Мошу, на шта би друго?

Моша Одаловић вам је потпуно природан лек, то да знате. За њега гарантују и многе награде, као што је „Горанова плакета“, или „Невен“, па „Курирчек“, онда „Змајев штат“ који је добио као домаћин Змајевих дејчих игара, па онда и неке златне награде – „Златна значка Културно просветне заједнице Србије“, „Златни Гаша“ у Лазаревцу, новосадско „Златно звонце“, „Златни кључић“ Смедеревске песничке јесени... Има још... Ево, у јануару се и Политикин забавник хвалио на сва уста да је и његова књижевна награда добила Мошу Одаловића у облику књиге *Где је лампино дете!* Брујало је, не питајте, а кад се Забавник хвали, томе мора да се верује... Је л’ да?

Јао, је л' то сада пет минута до неколико сати? Па, ја морам да узмем Мошу, један страшно добар сируп против мокрих ногу ако волите да скачете по пролећним барама... Хоћете ли и ви мало! Ево, пробajte па да видите...

* * *

Другари, ако имате неки проблем, слободно ми пишите, у следећем броју Магазина добијате одговор, часна реч! Моја адреса је: **Доктор Декси, Улица Лукијана Мушицког број 131, Смедерев-во 11300**, а можете ми проблем послати и по голуби писмоноши, или на меил **info@newpress.co.rs** само напишите да је за мене. Таааа-а-а-а...! Завршавам! Готово...! Журим...! Имам испред куће једну тазе бару за скакање... Шта ме брига, пијем сируп од Моше, не могу да назабем.

Ваш доктор Декси

Радознало дете

„Дете мораш да посматраш
ал му не смеш на пут стати
што га пре човеком сматраш,
пре ће човек и постати.”
Љ. Ршумовић

Пише: Слободанка Радосављевић

Свака особа тежи да сазна нешто ново што привлачи тренутно њену пажњу.

Ако је то ново необично, интересно, онда добијамо већу снагу и жељу да сазнамо шта је то, зашто се то ту дешава и на који начин се дешава. У нама се буди нагон за сазнањем. То што се у нама дешава је радозналост за предмете, појаве, догађаје и сл.

Тако се и код деце манифестује радозналост, само одрасли треба да је препознају и да настоје да ту пробудјену дељу радозналост задовоље. Радозналост омогућава детету да према својим интересовањима и потребама сазнаје свет око себе. Радознало дете усмерава своју пажњу на одређену појаву развијајући своје мишљење, посматрање и памћење.

То детету омогућава да истражује и поставља питања, а самим тим и развија свој говор.

Шта дете жели да сазна?

Оно жели да сазна нешто што је тог тренутка ново, интересно. На одраслима је колико ће дете озбиљно схватити и омогућити му да упозна својства предмета која му привлаче пажњу, карактеристику појаве, ток догађаја... У свакодневним активностима треба задовољити дељу радозналост и настојати, што је могуће објективније и једноставније, да добије реалан одговор на свако постављено питање. Радознало дете ће сазнати особине предмета и људи, опажаће дешавања и догађања, откриваће одређене законитости у друштву и природи што ће му помоћи да се боље снађе у одређеној ситуацији, да спонтано учи.

Дељу радозналост треба подстицати!

Ако подстичемо и усмеравамо дељу радозналост ствараћемо услове за нова сазнања, нову радозналост. Треба бити довољно стрпљив и дати исцрпан и потпун одговор детету. Омогућити му да се упозна са тим што га је заинтересовало (да додирне лулицу леда, игличасти лист бора, длаку пса, кору дрвета, тесто, брашно, трновиту грану руже, врућу ринглу, мокар веш...)

Радозналост је драгоценост у развоју деље личности.

Зато треба стварати услове да дете долази у додир са стварношћу: да пита,

Слободан Срђић

истражује, проба, покушава да разреши неке дилеме само или уз помоћ одраслог. Богатство избора за подстицање и усмеравање деље радозналости налази се свуда око нас: у кући, међу играчкама, у књигама, у ТВ емисијама, у природи, насељима, саобраћају, у маркетима... Свуда и на сваком месту може да се подстиче и задовољи деља радозналост.

Када родитељ обавља свакодневне послове и укључује дете у активност, утиче на развој радозналости, јача је и даје подстицај њеном развоју. Ненаметљиво, кроз заједнички рад, подстаћи ћемо дете да пита и тако сазнаје.

Читајте деци књиге или причајте бајке пред спавање.

Дете тада ствара слику о бићима и појавама, ликовима и догађајима и тако проширује своја сазнања која су основа да даље пита и сазнаје – да буде радознало.

Умешношћу родитеља треба искористити особине ликова и тока радњи у причама и приближити детету свакодневни живот и његове законитости. Време проведено читајући или причајући деци бајке и приче је драгоценост, и треба искористити дељу пажњу па упоредити догађаје из приче са догађајима у стварности (шта је добро и зашто, а шта није добро и зашто). Добрим избором књижевних садржаја и интересантном интерпретацијом подстаћи ћемо и усмерити дељу радозналост ка књижевној уметности и створити услове за нова сазнања и нова питања.

Посматрајте своје дете.

Причајте обичне ствари, радите заједно свакодневне, обичне послове, подстичите га да истраје, да започне активност, играјте се заједно и будите радознали јер ће тако постати свестран и добар човек!

**POLIKLINIKA
„VUJOVIĆ”**

**UHO – GRLO – NOS
ORTOPEDIJA
FIZIJATRIJA
NOVO U POLIKLINICI: AKUPUNKTURA**

**dr. A. Vujović
dr. Z. Vujović
dr. Đ. Stanković**

NA NOVOJ LOKACIJI KOD BIROA ZA ZAPOSŁJAVANJE

Smederevo, Vojvode Glavaša 5

tel: 026/613-010, 064/123-28-12, 064/13-93-653

www.poliklinika-vujovic.co.rs

Kordiceps sinensis – најмоћнија биљка на свету?!

Пише: *Верица Алексић*

Кордицепс код нас још није много позната биљка, али треба рећи да у последње време постао добитник различитих награда и да му је 2000. године додељено звање најбољег производа, а Кинески комитет за контролу квалитета га је и посебно наградио. Многи западни научници и хербалисти са Истока слажу се да је кордицепс (*Cordyceps Sinensis*) најпотентнија лековита биљка на свету.

Кинески цареви су велику пажњу поклањали овом Божијем дару, како су га називали, и, како нас уверавају древни списи, дошли су до закључка да је кордицепс настао управо због њих, како би им омогућио дуговечност — и живота и владавине.

Кордицепс поседује снагу моћног антиоксиданса, јер садржи огромне количине бета-каротена, витамина Е и С, минерала — селена и цинка, убихинона (coenzim Q10), имуномоделирајућих полисахарида и других супстанци. Својим саставом делује на епифизу и подстиче производњу мелатонина, универзалног антиоксиданта са моћним деловањем против настанка и сузбијања ћелија рака. У кордицепсу се налази 77 микро и макро елемената, више од 80 типова фермената, незамењливе аминокиселине, незасићене масне киселине итд.

Ту су и витамини и минерали неопходни за човеково здравље и оптимално функционисање организма.

Према истраживању кинеских и америчких научника, узимање кордицепса у било којој количини није штетно, дакле — њиме се не можете „предозирати“.

Његова снага лежи у синергизму, који се нарочито испољава код лечења комплексних обољења. Брз и одмах видљив ефекат лечења најразличитијих обољења је управо последица синергизма ове биљке, њеног вишеструког и темељног деловања на многе области нашег тела. Америчка фармација је успела да из кордицепса издвоји неке уникатне супстанце, као што су кордицепин, кордицепска киселина, аденозин, аденин, итд., који имају заједнички именилац — моћ јачања имунитета код човека.

Испитивањима је установљено да је квалитет биолошких ефеката кордицепса повезан са специфичним комплексом полисахарида. Већа концентрација полисахарида у експерименталним условима је показала да је се имунорегулација и антиоксидационо дејство појачало до 15 пута!

Данас на западу кордицепс најчешће користе две групе конзумента: спортисти и људи у годинама. Спортисти су почели да га користе након публицитета изазва-

ног успехом кинеског женског лакоатлетског тима на Кинеским државним играма 1993. године. На том такмичењу оборено је 9 светских рекорда, и то са запањујућом разликом у односу на све претходне. Спортски званичници су најпре посумњали на коришћење допинга — дрога које доводе до побољшања резултата, све док тренер није открио да је тајна успеха у кордицепсу који је давао чланицама свог тима.

Истраживања су недавно потврдила да коришћење кордицепса повећава ниво АТФ-а у ћелији. Повећање ћелијског АТФ-а значи стварно повећање енергије, која може даље да се користи. Оно се разликује од привидног повећања енергије које се дешава када се, на пример, користе стимулатори централног нервног система, као што су кофеин, ефедрин или амфетамин. Узимајући лекове као што је амфетамин, пацијенти имају илузију осећаја да имају вишак енергије, али то, заправо, није тако. Ти лекови утичу на централни нервни систем, а не на ћелије, тако да је крајњи резултат управо супротан: исцрпљеност и мањак енергије. Мозак процењује да има довољно енергије, па наставља са активностима, али, пошто није тако, тело бива принуђено да црпи своје резерве, залихе масти и свих других материја, те тако долази до колапса. Коришћењем кордицепса постиже се двоструки ефекат — повећање АТФ-а и већа потрошња кисеоника, добија се више енергије за сагоревање и више кисеоника помоћу кога се оно врши. Зато спортисти користе кордицепс као извор додатне енергије, а војници као средство које реално смањује замор. Старији људи га узимају из истих разлога — да добију више енергије и олакшају дисање.

Утицај кордицепса на ћелије канцера

Једна од највећих користи од кордицепса јесте потенцијал ове печурке као извора нових лекова против малигних обољења. Све већи број онколога широм света препоручује и користи кордицепс као додаток хемотерапији, радијацији и осталим конвенционалним и традиционалним методама лечења рака. Показао је изванредну способност не само у спречавању раста, у неким случајевима чак и уништавању одређених врста тумора, већ и као средство помоћу којег имуно-систем и читав организам могу да се одрже јаким и виталним док му у исто време прете ефекти хемотерапије и радијације.

Имуномодулаторни ефекти

Велики број истраживања бави се имуно-енхаторним и имуно-супресивним својствима кордицепса. Ова двосмерна регулација функција имуно-система, одно-

сно чињеница да он може да се ојача или ослаби, зове се имуномодулација и изгледа да потиче из истог механизма у телу. Када се узима кордицепс, код пацијената чији је имуни систем ослабљен услед болести као што су рак, хепатитис или HIV инфекција, број и активност белих крвних зрнаца — расте. Супротно томе, ако исти тај кордицепс дамо некоме са хиперимунитетом, као што је то случај код пацијената оболелих од лупуса, лимфома и реуматоидног артритиса, број и активност белих крвних зрнаца опада, а расте број црвених крвних зрнаца! Све крвне ћелије производе се у коштаном сржи, а пре свега у дугим бутним костима. Оне напуштају коштану срж као незреле, и путују до других органа где сазревају у одређене типове крвних ћелија, као што су црвена крвна зрнаца и Т-ћелије. Како је могуће да се исто једињење код неких пацијената понаша као имуно-стимулатор, а код других као имуно-депресант? По свему судећи, одговор лежи у дејству кордицепса на механизам диференцијације крвних ћелија који сигнализира телу где би требало да пошаље незреле ћелије.

Утицај Кордицепса на бубреге

Пацијенти са хроничним обољењем и смањеном функцијом бубрега често пате од повишеног крвног притиска, протеинурије и анемије. Истраживање спроведено на таквим пацијентима показало је да је већ после месец дана терапије кордицепсом њихов крвни притисак снижен за 15%, а значајно је смањена и количина протеина у урину.

Хипогликемијски ефекат кордицепса

Кордицепс је у бројним испитивањима на људима и животињама тестиран и као потенцијални агенс за регулисање нивоа шећера у крви и ту се заиста добро показао. У једном експерименту, код 95% пацијената којима је давано 3 мл течног или 3 г сувог кордицепса дневно, видело се побољшање крвне слике, док је у контролној групи тестираној осталим методама код само 54% пацијената забележено побољшање. Кордицепс може бити користан код пацијената оболелих од дијабетеса, било да се даје сам или са другим лековима.

Утицај кордицепса на функције срца

Једно од значајнијих дејстава кордицепса и у традиционалној и у модерној медицини јесте његова способност стабилизације пулса и исправљања срчане аритмије. Ова гљива данас у Кини представља једну од првих линија одбране у лечењу озбиљних обољења те врсте. Кордицепс садржи значајну количину аденозина, деоксиаденозина и сличних нуклео-

тида. Доказано је да ова јединица имају велики ефекат на коронарну и церебралну циркулацију. Мада ни један други лек или биљка не испољавају идентично деловање код свих пацијената, ретки су случајеви у којима се аритмија није побољшала након додавања кордицепса уобичајеној класичној терапији. Кордицепс се традиционално користи у терапији срчаних обољења, а добро се показао и код пацијената који су претрпели мождани удар.

Утицај кордицепса на јетру

Скоро све студије показале су да кордицепс побољшава функционисање овог важног органа. Примера ради, на Истоку се кордицепс редовно користи као додаток терапији хроничног хепатитиса В и С. У једној од студија, екстракт кордицепса употребљен је у комбинацији са екстрактима неколико других медицинских печурака, као додаток ламивудину у терапији хепатитиса Б. Ламивудин је, иначе, уобичајени антивирусни лек који се користи у терапији хепатитиса.

Напомена – упозорење: коришћење овог, као и других биододатака не може и не сме да замени класичну медицинску терапију, а о коришћењу и примени се обавезно претходно консултујте са својим лекаром – стручњаком за одређену област. Самолечење, без лекарске контроле, може нашкодити вашем здрављу!

Мало људи зна шта је то **кинески кордицепс**. Он припада врсти гљива аскомицетеа, расте у тешко доступним деловима Тибета, на висини од око 4 000 метара. Ако у периоду топлог времена у ларву једне врсте лептира (Хелиалидае) доспе спора ове гљиве, она се после зиме, са наступањем новог пролећа, трансформише у корен. Из корена расте тело гљиве, која се храни садржајем ларве, а касније се повезује

са кореним системом околних лековитих трава и користи их као основу своје исхране. Овај невероватни паразит „успева“ и на гусеницама и мрављим и другим ларвама. Некада су га звали волшебним талисманом и божанским даром, а сазнања о њему потичу од пре 5 000 година. Тада су га корис тиле га само императорске династије, а данас је приступачан већем делу светске популације.

**LABORATORIJA poliklinike
ĐORĐEVIĆ**

Radi celokupne laboratorijske analize

- Hematologija ■ Hormoni
- Biohemija ■ TU markeri

**Internista, Ginekolog,
Ultrazvuk, Kolor dopler,
Urolog, Endokrinolog**

**Knez Mihajlova 89a
Smederevo
(026) 231 - 085**

Златкова флота непотопива

На сајму у Новом Саду ирисио му је наши познати сликар Јанош Месарош и понудио да се ираиши – чамац за његову слику коју Златко изабере. Био је, каже, иресрећан и ионосан на своје чаице и бродове. Један ишакав уиетник као иишо је Јанош жели његов чамац! Траиша је одављена, а иша Месарошева слика иосишала је изузетно драћа усиомена.

Бројне фрегате, Санта Марије, Пинте, Нине, и остали једрењаци из флоте **Златка Пајића**, рођеног Смедеревца, никада неће заплвити. Таласе мора, река и океана сећи ће само у мислима оних који су их, након што су их вредне и спретне Златкове руке направиле, купили и сместили на почасно место у својим домовима.

Сваки брод је прича за себе

„Ни броја им не памтим, али свакој од тих макета бродова поклатио сам део себе. Сваки брод је прича за себе. То са мојим хобијем је необично кренуло. Пре петнаест година сам одлучио да прекинем своју официрску каријеру и у чину капетана напустио војну службу. Као авио инжењер електро струке, због прилика које су тада владале, нисам одмах могао да нађем посао, па смо брат и ја одлучили да правимо макете чамаца са Дунава. Узео сам метар у руке, отишао на реку и почео

да мерим и скицирам чамац, и тако је све кренуло”.

Као ваздухопловни официр, Златко је више био на небу него на реци. Зато се, ваљда, могло очекивати да прави макете авиона и других летелица, али победили су једрењаци. И то не случајно. Златков отац је служио у морнарици, па затим био капетан брода на Дунаву. Од чамаца, оних правих дунавских који имају све, па чак и прибор за пецање, од штапа до мередова, Златко је кренуо даље ка бродовима.

Бродић у ораховој љусци

„Сваки брод ми је драг, и радујем се што знам да их за себе узимају људи који

их такође воле. Једном приликом сам по специјалној наруџбини правио брод Баунти. Истовремено сам правио два потпуно иста брода. Када сам завршио, човеку који је наручио једрењак пружио сам прилику да бира између њих. Скоро сат времена их је посматрао и једва се одлучио који ће да понесе. Када је кренуо имао сам утисак да се даље колеба и гледа у онај други, мислећи да је он лепши. Његовој супрузи сам тада поклатио бродић у ораховој љусци. Била је пресрећна. Моји бродови не могу, а да не побуде емоције”.

Сваки покрет приликом израде ових макета, које су верне оригиналу, мора да буде прецизан. Мало одступање би покварило ту, како Златко има обичај да каже, тродимензионалну комплетну слику. Зато се за алат овај вредни макетар сам сналази. Користи се све, од зубарске глодалице па до скалпела и минијатурних бушилица ручно прављених.

Флота на полици

„Догодило се да сам морао на операцију, и чим сам се вратио, малте не првог дана, сам отишао да видим своје бродове. Ужелео сам их се... Онда сам са полице покупио моју малу флоту у ораховој љусци и свим бродовима посекао стара једра. Нису ми се свидела, и направио сам лепша и боља... Уживам да правим бродове, али и да их гледам. Опустим се, и одведу ме у далеку прошлост. Замислим их како једре океаном, видим посаду како шири једра, како ужурбано трчи за време олује... И путујем...”

Италијански брендови: Navigare, Camicia Mia, Skipper.

Александар Манић

... моје село равно

Светосавску повељу добила сам у мојој седамдесетој години живота. Признање је сачињено једанаест година послије пензионисања и након тридесет девет година рада у просвети. Добила сам га на предлог мојих Врановаца које не делим на партије. Све их волим, и поздрављам њихове позитивне акције. Поносна сам на њих и у шали им кажем да су добро научили народну песму „Краљевић Марко и деј Косијадин“.

Школовање

У школу сам кренула 1946, а завршила 1954. године. Друга сам генерација потпуне осмогодишње школе у Вранову. Учитељица ми је била Јованка Лазаревић, а разредни старешина Панта Радојевић. У то време директор школе био је Богдан Ђорђевић, а најбољи наставник – учитељ Радисав Максић који је предавао и француски језик, математику, физику и музичко васпитање. Учитељ Максић свирао је виолину и водио, такође, врстан четворогласни хор који је побеђивао на свим такмичењима. Када сам завршила учитељску школу, Радисав Максић је постао директор врановске школе и пошто сам веома волела свој посао, већ првог септембра 1959. године позвао ме је да радим. Био је врло строг директор. Враћао ми је наставни план рада неколико пута, док то нисам урадила онако како је замислио. После је то био пример осталима како треба да изгледа школски програм рада.

*„Отац ме је често водио са собом и уживала сам да слушам њихове песме“
Са тајом Радомиром (лево) и Певачким друштвом „Обилић“ 1942. године*

Певачко друштво

Певачко друштво „Обилић“ при тадашњем Културно-уметничком друштву, а касније Црквено-певачко друштво, окупљало је и вернике, а и људе који су волели да певају. У њему су певали мој деда Владимир Пантић, а касније мој тата Радомир. Отац ме је често водио са собом и уживала сам да слушам њихове песме. После духовних певали су и народне песме: „Ој Мораво, моје село равно“, „Ко покида са грла Ђердане“, и друге... Певачко друштво у Вранову основано је 1929.

године, према подацима из књиге Милана Вулетића, кустоса Музеја у Смедереву. Последњи пут били су на погребу мога оца и после тога више се нису састали. То је било пре нешто више од двадесет година. Враново се поносило тим Друштвом, а било је познато и у околним местима: Липе, Раља, Врбовац...

Учитељица у селу

Од 1959. године почела сам да радим у школи у Вранову. Након две године рада, први пут сам повела децу из села на море, у место Кукљица на острву Угљен код Задра. Тамо сам упознала свог будућег супруга и већ у септембру смо се венчали. У међувремену, предавала сам две године у Каравукову код Оџака и у смедеревским селима Шалинац и Кулич. Пошто смо положили државни испит у Сомбору, августа 1963. године вратили смо се у Враново; ја као наставник музичког васпитања, а супруг је предавао општетехничко образовање. Те године нам се родила и кћерка, а две године касније и син. Убрзо смо добили стан у мом родном селу и учитељска радна места. Ту смо радили до краја радног века. Мој супруг је 1989. године отишао у инвалидску пензију, а две године касније је преминуо. Наша деца су тада већ била завршила факултете: кћерка Филозофски, одсек социологија, а син Правни. По очевој жељи постао је адвокат.

Ауторитети

На почетку мог учитељског рада, одељења су била огромна, са више од четрдесет ученика. Моја прва генерација имала је четрдесет два, а последња седамнаест ђака. Тај рад некада се много разликовао.

*„Од 1959. године почела сам да радим у школи у Вранову“
Јун шездесетих ње, друја година службе, а разред шрећи*

„По одобрењу директорке радила сам четири године дуже“ Са младом колеџиницом и последњом генерацијом својих малих Врановаца 1997. године

У бројним одељењима борили смо се за сваког ученика, а било је ту и деце са сметњама у развоју. Сада постоје посебна одељења за ове ђаке. Данас учитељи раде са двадесетак ученика, и то је песма. Чини ми се и да је сарадња са родитељима некада била много боља него данас. Зато саветујем да родитељи чувају ауторитет учитеља, а учитељ родитеља.

После школе

У време када сам почињала да радим, осим наставе, учитељи су имали ваннаставне активности, и у школи, а и у селу. Водила сам Културно-уметничко друштво, са којим смо гостовали у околним селима. Водила сам, такође, Црвени крст, бринула се о сиротињи у Вранову, о Ромима... С обзиром на то да сам радила у свом родном селу, а то значи да су ми многе врановске породице родбина, није било неких проблема. Напротив, рад са ђацима био ми је уживање од првог до последњег дана. Када сам их водила на рекреативну наставу, дешавало се да родитељи испраћају своју децу, а моја мајка испраћа мене.

Сељачко и градско цвеће

Волела сам да ми ученици доносе цвеће, и сваки дечји цветић носила сам својој кући. С тим у вези желим да испричам и анегдоту: у једној генерацији имала сам изузетно паметно и васпитано дете. Пошто ми је катедра увек била прекривена сезонским цвећем, једнога ми дана тај ученик, који ми никада није донео ни цве-

тић, каже: они вам доносе цвеће да им дате петице! А онда га ја питам: колико ти мени дугујеш цвећа за све петице која сам ти дала? Нећу да се брукам да вам доносим сељачко цвеће, казао ми је тај ђак. Одговорих му да ми није позната подела на градско и сељачко цвеће. То се десило у другом или трећем разреду. У четвртом разреду ту децу сам водила у Београд, на екскурзију. Посетили су Музеј Николе Тесле, Картонку »Авала« и шетали се по граду. После краће шетње онај ученик вратио се са огромним букетом ружа, на који је потрошио цео свој џепарац, и дао ми га говорећи: Рекао сам да вам нећу доносити сељачко цвеће.

После краја

Моја деца живела су неколико година ван земље, зато сам се осећала ужасно усамљено и по одобрењу директора школе у Вранову, радила сам четири године дуже него што је требало. Моји ћерка и син у међувремену су се вратили у Србију и добила сам и унуке, са којима сам поново ишла у ниже разреде основне школе. Научила сам их да уче и да воле да читају. То ми много значи. Једно време сам живела код њих, сада сам поново у Вранову. Сарађујем са колегама из школе, колеџинице ме посећују. Такође, присуствујем пробама Културно-уметничког друштва. Подржавам их и мислим на своје здравље.

Драјан Павловић

SUN
TURISTIČKA AGENCIJA

HIT PONUDA
LETO 2009. GRČKA
MISLITE NA VREME, POPUST 5 - 10%

	Proleće 2009
• VENECIJA – VERONA	16.04. - 19.04.2009. 155 € 21.04. - 24.04.2009. 155 €
• SEVERNA ITALIJA	16.04. - 21.04.2009. 209 €
• RIM	16.04. - 23.04.2009. 324 €
• Španija Italija Francuska	16.04. - 24.04.2009. 325 €

SVE NA 10 RATA!

Karadordava 12, SMEDEREVO ☎ T.C. Danubius, bb. 213, ☎ spnat ☎ 026/644 540; 644 544 ☎ www.sunserbia.com ☎ e-mail: suntravel@sezampro.yu

SREĆAN 8. MART!

AutoRendzer

GLASS SERVICE
-Ugradnja svih vrsta autostakala
-Reparacija autostakala

Petrijevski put bb (Jasenak), Smederevo
026/715-575, 063/250-058, e-mail: renger@krstarica.com

Гимнастика и соколство у Смедереву

Анђијски Грци знали су вредности телесној вежбања још пре њеј миленијума и примењивали су различите покрете сличне данашњој гимнастици. Гимназија (вежбаоница) и гимнастике (вежбања) су грчке речи, али су Олимпијске игре највећи поклон Грка човечанству.

Пише: др Миодраг Свјетановић

Грчки узор прихватан је кроз Средњи век, а посебно у доба Хуманизма, да би се у 18. веку развили код нас познати системи вежбања: Немачки, Француски, Шведски и Соколски. Почетком следећег века гимнастика је уведена у школе Европе као обавезан предмет.

Гимнастика и војничко вежбање у школама Србије

Увођење гимнастике у наставне програме школа у Србији извршио је министар просвете Димитрије Матић званичним актом од 10. децембра 1868. године. Уз овај допис министар Матић доставио је и Упутство за телесно вежбање које је представљало програм ове наставе. Настава гимнастике у средњим школама предавана је заједно са војничким вежбањем, а наставници су, најчешће, били војна лица. У периодима ратне опасности предност је имало војничко вежбање у односу на гимнастику. И поред других проблема попут нестручност, недостатак простора, несхватања, недовољно опреме и справа, гимнастика

је заузимала све значајније место у школама чему су допринели нови наставни програми, долазак учитеља гимнастике из Чешке и оснивање Гимнастичке школе у Београду 1908. године.

Гимнастика у смедеревској гимназији

Смедеревска реалка почела је са радом школске 1871/72. године и у наставном програму налазила се и гимнастика са три часа недељно, а први предавач био је **Јован Марковић**. Десет година касније за директора је постављен **Милош Давидовић** који је написао чланак „Гимнастика и војно вежбање у нашим средњим школама,“ и који је значајно унапредио наставу гимнастике. Осим вежбања на гимнастичким справама гимназијалци су примењивали и одређене атлетске дисциплине, а Дунав су користили за обуку пливања.

Школски лекари у Гимназији **Максим Ердељак** и **Хранислав Јоксимовић**, почев од 1905. године, поред редовних прегледа, обављали су антропометриј-

ска мерења ученика. На основу резултата мерења висине, масе и обима груди одређивали су конституцију ученика дајући текстуална и табеларна објашњења. Рад смедеревских лекара тада је у Србији представљао пионирски покушај сагледавања здравља ученика помоћу антропометрије.

У деценијама које ће долазити смедеревска Гимназија оправдаће епитет „колевке смедеревског спорта“. Поред гимнастике, која је као базичан спорт, непрекидно присутна у настави физичког васпитања први пут биће примењивани и нови садржаји који су омогућили оснивање нових друштава и клубова. Простор нам дозвољава само њихово набрајање: Соколство, фудбал, хајзена, одбојка, рукомет (велики и мали), кошарка, атлетика, карате, џудо, стони тенис и тенис.

Оснивање друштва за гимнастику и борење у смедереву

Смедеревски гимназијалци стекли су лепу навику да редовно вежбају на гимнастичким справама, али завршетком школовања то им је било онемогућено. Почетком 1882. године у Београду је основано Прво београдско друштво за гимнастику и борење, што је био знак за формирање сличних друштава у Краљевини Србији. Три године касније основано је Смедеревско друштво за гимнастику и борење уз значајну помоћ Београдског. У друштву је упражњаван Шведски гимнастички систем, а од борилачких спортова бокс и мацевање. Једини званичан наступ Друштва који је остао забележен био је од 7. до 11. јуна 1895. године. Заједно са Београдским друштвом гимнастички часови изведени су у Нишу, Лесковцу и Врању. Смедеревско друштво за гимнастику и борење било је прва спортска организација која је 1885. године основана у Подунавском округу.

Појава соколства у краљевини Србији

Систем физичког вежбања под називом Соколство настао је у Чешкој 1862. године, а његов идејни творац био је **Мирослав Тирш**, доктор филозофије из Прага. Соколство је настало као покрет за буђење националне свести, јер су тада многе словенске земље биле под Аустро – Угарском окупацијом. Суштину соколске идеје представља развијање свих особина једног здравог, напредног и културног народа. Свет је захвалан др Мирославу Тиршу – творцу почетних теоретских и практичних знања о примени физичких вежбања ради народног здравља, физичке и психичке стабилности. Његове поставке о одржавању и јачању тела имају и данас свој смисао и значај.

Соколски слет у Тврђави 1914. године – јединствени документ историје Соколског покрета у Смедереву

Смедеревски соколи 1937. године

Почетком последње деценије 19. века соколска идеја пренета је и у Краљевину Србију, а прво друштво које је прихватило име „Соко“ било је већ поменуто Београдско друштво за гимнастику и борење 1891. године. У овој деценији соколска друштва основана су у многим местима, што је интензивније настављено следеће деценије.

Оснивање соколског друштва у смедереву

Иницијативу за оснивање Соколског друштва у Смедереву покренули су током 1912. године тадашњи омладинци **Миладин Милић** (касније познати лекар), браћа **Никола** и **Ђорђе Ничота**, браћа и сестре **Пандуровић**, браћа **Констатиновић**, **М. Ђорић** и **Н. Димитријевић**. Иницијативу су подржали професори Гимназије: **Ахило Калман** (у 1914. години био је председник Друштва), **Миољуб Тодоровић** и **Радивоје Ристић**, као и штампар **Светислав Ђ. Петровић**.

Оснивачка скупштина **Соколског друштва „Душан Силни“** одржана је 1913. године у кафани „**Таково**“ која се налазила на обали Дунава. Кафана је имала две сале од којих се дворишна користила као вежбаоница. Први старешина је био банкарски чиновник **Драгиша Нишавић**, а први начелник његов колега **Михаило Балзарено**.

Круну једногодишњег рада Соколског друштва представља соколски слет у Тврђави 1914. године.

У периоду између два светска рата Соколско друштво „Душан Силни“ развило је активност приређујући типично соколске манифестације: јавне часове, акаде-

Гимнастичар Смедерева на слету у Тврђави 1958. године

мије, излете, слетове, гимнастичка и друга такмичења. Коришћена су летња вежбалишта у Немањиној улици („Црно пољанче“), у Основној школи код Мајдана и у „Соколани“ („Задужбина“). Најистакнутији чланови Соколског друштва у том периоду су били: **Иван Облак**, **Ђорђе Коларов**, **Јосиф Коцмут**, **Анте Тадић**, **Наталија Бошковић** и **Будимир Стојановић** (наставници и професори); **Душан Николић**, **Јоца Спасојевић**, **Чедомир Радвановић**, **Ђорђе Ћирић**, **Божидар Прокић**, **Миодраг Митровић** и **Пера Крстић** (најбољи вежбачи на справама); **Радмила**

Доминковић, **Стева Хусин**, **Метод Станишић**, **Вишеслав Петровић**, **Милојко Илић**, **Светислав Пауновић**, **Петар Кучинић**, др **Миладин Милић**, **Петар Доњић**, **Никола** и **Ђорђе Ничота** и **Бата Богдановић** (чланови старешинства).

Почетком ратних сукоба 1914. године престала је активност Соколског друштва, а предњаци су сакрили заставу и справе за боље дане.

Соколство данас

Већ 1946. године на иницијативу Фискултурног савеза Југославије у Смедереву је 20. априла основано **Фискултурно друштво „Јединство“**. Преживели соколци пружили су неопходну помоћ у оснивању, а поред гимнастике организовани су и нови садржаји: такмичење за значку „ЗРЕН“ (за Републику – напред), кросеви и смучарска такмичења.

После само две године, 29. августа 1948. основано је **Градско гимнастичко друштво**, да би почетком 1952. године име било промењено у **ДТВ „Партизан“**. До нове промене имена долази 14. децембра 1998. године када ДТВ „Партизан“ постаје **Друштво за спортску рекреацију „Смедерево“**.

И, коначно, после 66 година Смедерево поново добија своје Соколско друштво – 5. јула 2007. године које са поносом носи име свога града. Нека је са срећом!

Хумореска

Како сам победио кризу

Како је белосветска економска криза захватила и нашу поносну и слободну Србију мени пукне лева ципела. Десна је већ била у стању распадања. Друге ципеле немам, а немам ни пара да купим нове.

Отрчим босоног у предузеће и узмем неплаћено одсуство. Плаћено не дају никоме. Не дају ни плату, а за регрес и топли оброк неће ни да чују док не прође криза.

Искључим веш машину, фрижидер, телевизор, замрзивач, велики и мали бојлер. Струјомер витла и даље. Треснем га циглом. Кућа остане у тоталном мраку.

Најстрожије забраним коришћење воде за умивање и купање. Ни моји стари се нису свакодневно рибали и перкали.

Жена ме шаље код психијатра.

Ја њу шаљем у три лепе, она покупи ствари и оде код своје мајке.

Прескачем доручак и вечеру, ручам редовно – сваки други дан. Кафу пијем само ако ме позове неко из комшилука. Пушим кад нађем пикавац на тротоару, а ракију и пиво забаталим начисто.

Слободан Срђић

Преко агенције за дружење и пословну пратњу понудим своје услуге. Баш ме брига шта други мисле, од нечега мора да се живи. Пошаљу ми "ломару" коју су таласи прелазног доба одавно заплуснули. Не покажем се у најбољем светлу. Искрено, не покажем се никако. Вратим јој паре а пријаву из агенције моментално повучем.

Пријатељи ме упутеше у народну кухињу.

- Немам плату, немам пензију, немам социјалну помоћ, немам борачки додатак, немам инвалиднину! – закукам.

- Народна кухиња је за оне који имају минимална примања! – обавестише ме.

- Али, ја немам никаква...

- Нисмо надлежни за такве случајеве!

У сред бела дана упаднем у кинеску радњу и отмам пазар косооком касиру. Док излазим Кинез запомаже: "Јун цин цун! Јун цин цун!"

Приведоше ме дежурном судији а он ме ребну два месеца бајбокане.

У затвору топло, не штеде струју, умивање и купање обавезно, гледање телевизије дозвољено, слушање музике пожељно, храна одлична, и то три obroка дневно, а не ради се ништа, кажу све је стало због кризе.

Нешто размишљам, кад ме пусте опљачкаћу банку. Частити ме бар годину дана затвора.

Љубомир Илић

Афоризми

► Тако је дошао крај нашим тешкоћама. Постале су трајне.

► Србија развија континентални нудизам. Нигде мора, а голаћа на све стране.

► Ма, ми смо небески народ. Ово на земљи је чиста зајеванција.

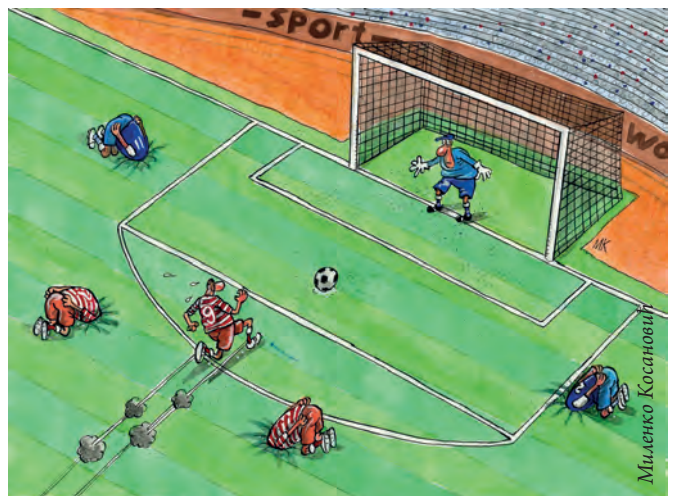
► После свађе два Србина су се сложила. Један преко другог.

► И најзад дође крај пљачки друштвене имовине. Понестала.

Раиша Веледич

Миланко Косановић МК

Миланко Косановић

Март

По грегоријанском календару ово је трећи месец у години, и у њему је спакован 31 дан. Они који време мере јулијанским календаром још увек су у фебруару, март ће им почети тек за четрнаест дана. А и чему журбе кад је баш за овај месец најављена она **стварна** светска економска криза. Нека се прво **онај** свет, од кога је све и почело, мало са њом бакће, нас ионако ни једна невоља неће мимоићи. Да календар може штогод да помогне, црквено рачунање времена би нам највише погодовало јер је у њему – шести месец црквене године. Март је име добио по **Martiusu** или **Марсу**, римском божанству рата. Због тога се овај месец сматра нарочито повољним за војна дејства и остале ратне послове, далеко били. Отуда и не чуди што је у календару старог Рима њиме година почињала, што ће рећи да им је био први месец. Познат је овај месец по којечему, највише по Осмом марту и почетку пролећа. Али замешатељство са његовим местом у календарима – те први, те трећи, те шести месец по реду – и овим догађајима не гарантује тачан датум. Осми март, на пример, многим мужевима пада деветог, када стигну кући после синдикалне прославе са колегама у фирми. Почетак пролећа је понекад двадесет првог, најчешће двадесетог, а по свему судећу ускоро ће бити деветнаестог марта, не питајте због чега, и астрономи то још расплетљавају. Срби су му променили и пол, па су **мушкарчину Марса** превели у **Баба Марта**. Старији Срби звали су га **благовештењски месец**, по Благовестима које, иначе, по важећем календару славимо у априлу, а они најстарији Срби називаху га

дерикожа – због зиме која кожу дере, **сухи** – због сувоумразице, **брезен** – ко ће га знати зашто, и **летник** – јер тада, са равнодневицом, почиње лето. Наиме, тим најстаријим Србима пролеће и јесен уопште нису били потребни. Хрвати га називају **ожујак**. Кажу да то име потиче од речи **лаж**, јер је март лажљив месец променљивог расположења. Бугари га зову **читем**, Словенци час **марец** час **сушец**, Украјинци **березен**, Белоруси **сакавик**, а Староруси **протаљњик**. Март ове године, иако нема црвенога слова, има лепе празнике. Почиње **Белим покладама**, у недељу, а већ у понедељак почиње **Часни**, или **Ускршњи пост**. Исти дан посвећен је успомени на чудо **светог Теодора Тирона**, те се тада жито кува и освећује у храмовима па се њиме причешћују ђаци. Двадесет другог се празнују **40 севастијских мученика** које народ назива **Младенцима**. Причу о овом нарасе чудном месецу окончавамо народном мудрошћу која нас учи да март, ако нас не уједе, а он бар репом ошине. Па видите шта ћете.

Наградне укрштене речи

1	2	3	4	5		6		7		8	9	10	11
12						13	14			15			
16						17				18			
19													20
21						22							
23						24						25	26
27							28			29			

ВОДОРАВНО: 1. Свечано вечерње одело од црног штофа опшивено свилом, 7. Талог што остане приликом печења ракије, 12. Окот, 13. Руска информативна агенција, 15. Непрекидно, стално, 16. Име америчког филмског глумца Флина, 17. Чувар ризнице, 19. **Жеља која се упућује сваког 22. марта младим брачним паровима**, 21. Река у Финској, 22. Име италијанског композитора Доницетија („Лучија од Ламермура“), 23. Присталица, поборник нативизма, учења да су неке особине урођене и да претходе искуству, 25. Отпадак од дрвета, 27. Полуострво у Грчкој, 28. Први и трећи самогласник, 29. Образовна установа.

УСПРАВНО: 1. Име глумице Савић, 2. Маринада, 3. Причврстити нешто оковом, најчешће по ивици, 4. Прек, љутит, раздражљив, напрасит човек, 5. Десето и 22. слово азбуке, 6. Намерно или нехотично грчење лица, кревелење, 7. Бочна страна оgrade на воловским колима, 8. Онај који много трпи и пати, 9. Место код Панчева, 10. Врста мале видре са севера, позната по крзну, 11. Врста першуна, 14. Одлак у природу ради забаве и одмора (мн), 17. Област у Швајцарској, 18. Име глумице Лупино, 20. Забава, разонода, 24. Ознака Ваљева, 26. Шпански грама-тички члан.

Два читаоца која тачно реше укрштеницу добиће пригодне поклоне. Имена добитника објавиће мо у следећем броју!

Аутор: Раде Јовановић

Наградни купон

Решење.....

Име и презиме.....

Адреса.....

Телефон.....

Купон са решењем укрштенице послати на адресу:

NEWPRESS, Лукијана Мушицког 131, 11300 Смедерево

Решење наградне укрштенице из прошлог броја: **СВЕТИ САВА**

Добитници: **Михајло Илић**, Кнез Михајлова 26, Смедерево и **Александра Ђуричић**, Дине Манчића 9, Смедерево

Награда је поклон сувенир Туристичке организације Града Смедерева

*Драгим суграђанкама
честитам 8. март*

*Градоначелник Смедерева
Бредрас Умичевић*

СКУПШТИНА ГРАДА СМЕДЕРЕВА
ЧЕСТИТА 8. МАРТ
СВОЈИМ СУГРАЂАНКАМА

ПРЕДСЕДНИК СКУПШТИНЕ

Торко Реџић